

ONSDAG 4 JANUARI. NR 1/2017

Ständigt denna Luther

Vi firar märkesåret Nåd 2017

Jag lovar leva lite annorlunda

Sidan 4

Han ville få helandets gåva

Sidan 2

Junker Jörg

Sidan 12

Sjunger psalm av hjärtans fröjd och tror som folket

Drottning Margrethe personifierar danskarnas hållning till folkkyrkan. Hennes tankar om Luther, psalmsång och broderi kunde tillhöra vilken dansk som helst – om det inte var för kronan, som gör henne till symbol för relationen kyrka–stat. **Sidan 8**

"I allmänhet har ölet smak efter tunnan."

Sidan 6

Du måste veta vem du är för att hjälpa andra

Sidan 11

Svensken som gör lovsång på finska

Sidan 20

LEDARE MAY WIKSTRÖM

Välkommen, nådens år 2017

I ÅR kulminerar firandet av det stora Lutheråret, reformationsåret, märkesåret. Vad man kallat det kan variera – men det handlar om det år när de lutherska kyrkorna världen över uppmärksammar reformationen som initierades av Martin Luthers 95 te-
ser. Märkesåret inleddes redan månadsskiftet oktober–november. Men firandet, som främst förväntas ske i församlingarnas regi på lokalplanet, sker under det här året. Dessutom sammanfaller det hela med att Finland fyller 100 år.

Luther är en källa till mycket, också till en hel rad misstolkningar och missförstånd, vilket reds ut i det här numret av Kp. Att han har haft en stor betydelse för samhällena i Europas nordliga områden är ändå obestriddligt. Våldigt mycket av följ-
derna var positiva, och har gett oss goda frukter, likt äpplena på det äppelträd han troligen aldrig ordagrant sade sig vilja plantera. I Luthers spår fick vi allmän läskunnighet, tankefrihet, yttrandefrihet och en stor portion individualism.

Därför är det befogat att ägna honom, eller snarare kärnan i det han lärde, en tanke eller två också år 2017.

FOLKKYRKOTANKEN kom av historiska skäl att bli en typisk nordisk företeelse. Kyrkan hamnade i händerna på de världsliga regenterna, som gärna höll den där. I en del av länderna har banden efterhand lösts upp, för Finlands del brast de i själva verket, eftersom Sveriges förlust av den östra rikshalvan till Ryssland försatte den lutherska kyrkan i en sits där dess överhuvud skulle ha varit ortodoxt. Det ledde till att Finland fick en kyrkolag, som gjorde att kyrkan och staten hos oss inte ingick den symbios som den fortfarande lever i, till exempel i Danmark.

Däremot är själva tanken om folkkyrkan gemensam. Danska drottning Margrethe uttrycker den rakt på sak i den intervju som hon gav för kollegan Kristeligt Dagblad i samband med att hon levererade sitt antependium till slottskyrkan i Wittenberg. Där, i närheten av predikstolen, ligger reformatorn själv begravnen.

DROTTNINGEN tänker och talar som folk gör mest. Hon kan på många sätt ses som urtypen för den folkkyrkliga medlemmen. Att höra till kyrkan är något man gör, men det är inget man vill göra något större nummer av. Skyggheten inför andliga åthävor gränsar till misstroende. Och att inte gå i kyrkan är lika acceptabelt som att göra det – ja i drottningens ögon bestämt hävdad som en rättighet.

I vuxen ålder bestämde monarken sig för att gå i kyrkan så ofta hon kunde, och hon har genom åren upptäckt att den är viktig. Samtidigt som Danmark kan ses som långt sekulariserat och kyrkans egen maktapparat svag, är det anmärkningsvärt att kyrkotillhörigheten på 77 procent ändå är ett par enheter högre än hos oss.

Till syvende och sist handlar det ändå om nåden. Ju mörkare tiderna ter sig, desto större känns behovet. Den behövs och finns – också och särskilt år 2017.

May Wikström är chefredaktör för Kyrkpressen.

PROFILEN: JAN PHILIP

”Jag trodde jag skulle få helandets nådegåva om jag blev präst.”

Hänförd av Luther

Trappstegen från internatet upp till det lutherska seminariet i Hongkong är 121 till antalet. Dem bestiger Jan Philip flera gånger om dagen. Just det här traskandet i trappor var en av de större kulturchockerna för mannen från det låglänta Myanmar, när han flyttade till Hongkong för att färdigställa sin prästutbildning.

TEXT OCH FOTO: LIISA MENDELIN

– Efter bara fyra månader här har jag gått ner massor i vikt. Jag brukade vara riktigt tjock men nu känner inte min familj längre igen mig.

Jan Philip skrattar och visar några bilder på sin telefon för att understryka hur stor skillnaden är. På skärmen syns en betydligt rundare version av samma man, poserande med sin syster och bror. Det är svårt att se att det faktiskt är samma man som nu har bänkat sig i en pelargång med utsikt över gröna berg och Hongkongs skyskrator. Kläderna sitter lösare och hållningen är rakare.

– Men den största kulturchocken var att det lutherska seminariet i Hongkong inte alls ser ut som de kristna byggnader jag tidigare besökt. Jag trodde att jag hade kommit till ett kinesiskt tempel.

Det lutherska teologiska seminariet uppe på ett berg i Hongkong är medvetet byggt för att likna ett kinesiskt kloster. Vita byggnader med böjda takhorn i kinesisk stil omger en avlång innergård som pryds av välskurna träd. Mitt på innergården står en fontän varifrån en liten bäck leder till en damm där röda och vita karpar simmar omkring i lugna rörelser. Det är vanligt i kinesisk arkitektur att placera vatten-element i innergårdar, för att symbolisera drömmar och kommunikation. På det kristna seminariets kampus är vattnet en påminnelse om Jesus som det livgivande vattnet.

– Det är på många sätt svårt att vara här, men jag älskar det. Studierna är krävande men klimatet är svalare och jag kan höra fågelsång när jag vaknar.

De 121 trappstegen symboliserar psalm 121 som börjar med orden: ”Jag ser upp emot bergen, varifrån ska jag få hjälp?”

– Den psalmen förvissar mig gång på gång om att hjälpen alltid kommer från Herren. Trots att byggnaderna här först kändes märkliga så ser jag nu att de är byggda på Guds ord och det har gett mig frid.

Ville hela sin mor

Jan Philip kom till seminariet för fyra månader sedan som stipendiat för Finska Missionssällskapet.

– Jag har redan en pastorsexamen från ett prästseminarium i Malaysia men jag behöver utöka den med akademiska studier.

Nu är planen att vara i Hongkong i fyra år och studera för en kandidatexamen. Kristen tro är inget nytt för Jan Philip – han är pastor i tredje generationen. Hans farfar var den första lokala pastorn Myanmar (Burma). Ändå har Jan Philip inte haft något behov att bryta den successionen, utan har alltid vetat att han vill bli präst.

– Jag har levt i kyrkan så länge att det kändes som ett självklart val.

Men en orsak för Jan Philip att faktiskt ta steget ut och inleda studierna till präst var att hans mamma drabbades av en hjärntumör.

– Jag trodde jag skulle få helandets nådegåva om jag blev präst. Då skulle jag kunna bota henne.

Ändå gick det så att mamman dog innan Jan Philip blev klar med studierna, trots intensiv bön för hennes helande. När hon dog var Jan Philip 24 år.

– Jag var förkrossad och besviken på Gud. Varför gjorde han så här mot mig? Jag bad att han skulle ge mig henne tillbaka.

Tröstande tilltal

Till slut upplevde Jan Philip att Gud började tala till honom, märkligt nog genom Martin Luther.

– Han visade mig Martin Luthers ansikte och påminde mig om anekdoten om när Luther en gång satt försjunken i besvikelse under ett träd. Då frågade hans fru Katarina von Bora: ”Varför är du så besviken, har Gud dött?” ”Nej”, svarade Luther. ”Vad finns det då för skäl att vara modfälld?” frågade hon.

Då upplevde Jan Philip ett tydligt tilltal av Gud.

KYRKPRESSEN REDAKTIONEN

Ansvarig chefredaktör May Wikström tfn 040 153 0313 may.wikstrom@kyrkpressen.fi	68600 Jakobstad tfn 040 831 3599	Nina Österholm tfn 040 831 6836 Webbredaktör: webbred@kyrkpressen.fi Layout: Malin Aho tfn 040 831 6902
Redaktionen i Helsingfors Sandvikskajen 13 00180 Helsingfors tfn (09) 612 615 49/ 040 831 6545 redaktionen@kyrkpressen.fi	Redaktörer e-post: förnamn.efternamn@kyrkpressen.fi Ulrika Hansson tfn 040 831 6322 Christa Mickelsson tfn 040 831 6788 Johan Sandberg (Österbotten) tfn 040 831 3599	Utgivare: Fontana Media Ab Bank: Danske Bank IBAN: FI34 80001301158540 BIC: DABAFIHH
Redaktionen i Österbotten Norrmalmsgatan 21 A,	Sofia Torvalds tfn 040 831 6748	Paradbild: Leif Tuxen
Tryck: Botnia Print, Karleby		

ADRESSÄNDRING

Kyrkpressen är en gåva till dig från din församling!

I regel uppdateras din adress också i Kyrkpressens adressregister när du gör en flyttanmälan. I annat fall, vänligen kontakta **din församling**. Om du beställer Kyrkpressen privat kontaktar du oss: prenumeration@kyrkpressen.fi.

KYRKPRESSEN ANNONS

Annonssredaktör: Erika Rönngård tfn 040 831 6614, annons@kyrkpressen.fi	Lämna in din annons på kyrkpressen.fi helt utan extra kostnad. För familje- och radannonser per telefon, mejl eller post tillkommer 5 euro i serviceavgift.	Robin Norrbäck , tfn 044 027 0293, Jonny Åstrand , tfn (06) 347 0608, eller 0500 924 528, fax (06) 347 1018
Annonsspriser: Färg 2,05 €/spmm Svart-vit 1,65 €/spmm + Moms 24%	Annonssdeadline torsdagarna klockan 12 veckan före utgivning.	Prenumerationspriser: Finland & Norden 65 € Utlandet 84 €
Radannonser: 4,50 €/rad inkl. moms. Familjeannonser: 1 €/spmm inkl. moms.	Annonsförsäljning: förnamn.efternamn@kyrkpressen.fi	ISSN 0356-1275

– Han sa att min mamma är glad över att jag är präst. Hon tjänade sina medmänniskor och det kommer jag också att göra. Han sa också att min mamma lever vidare i honom, eftersom han är den levande guden.

– Genom att min mamma dog lärde jag mig känna djup medkänsla med de fattiga, för det var något som var viktigt för henne.

Gavs bort som sexåring

Tio år har gått sedan mamman dog. Jan Philip känner fortfarande en stark saknad, men har också erkänt för sig själv att han inte hade ett särdeles gott förhållande till henne medan hon levde.

– Jag tyckte egentligen mera om

JAN PHILIP ville bli präst för att hela sin mamma från cancer.

pappa än om mamma. Jag kunde bli arg på henne för att hon inte tillredde mat åt pappa när han kom hem från jobbet. Jag såg inte hur mycket hon jobbade för oss barn och för de fattiga.

Jan Philips mamma var tysk. Hennes föräldrar kom till Myanmar för att jobba med en amerikansk flygplats. När mamman var sex år bestämde sig föräldrarna för att resa hem till Tyskland. Av någon anledning valde de att lämna sin sexåriga flicka kvar.

– De gav henne till en indisk guide, som var en mycket god man. Hans familjuppföstrade henne och därför kunde hon tala flytande tamil. Det väckte mycket förvåning i Rangoon att en västerländsk kvinna kunde språket. Tack

vare henne kom människor lätt till tro på Kristus.

Mammans förhållande till det tyska arvet förblev alltid komplicerat, men hos Jan Philip har det i stället väckt en nyfikenhet och en kärlek till Tyskland.

– År 2010 besökte jag Tyskland och planterade ett träd för vår kyrka i Lutherträdgården i Wittenberg.

Varför är Martin Luther så viktig för dig?

– Utan honom skulle det inte ha blivit någon reformation, och då skulle vi tillbe Gud på fel sätt. Det finns fortfarande så mycket som vi kan lära oss av Luthers teologi. Hans läror är enkla att tillämpa också här i våra kyrkor långt borta från Tyskland.

JAN PHILIP

34 ÅR, KOMMER FRÅN YANGON (TIDIGARE RANGOON) I MYANMAR (BURMA).

PASTOR FRÅN ETT PRÄSTSEMINARIUM I MALAYSIA. STUDERAR SOM BÄST TILL TEOLOGIE KANDIDAT VID LUTHERAN THEOLOGICAL SEMINARY (LTS) I HONGKONG.

HANS STUDIER BEKOSTAS AV FINSKA MISSIONSSÄLLSKAPET, SOM ÄVEN STÖDER LTS PÅ ANDRA SÄTT.

”Kräver en argumentation som ter sig tämligen problematisk”

PRÄSTÄMBETET. Ärkebiskop emeritus **John Vikström** kommenterar i en artikel i det senast numret av Teologinen aikakauskirja (5–6/2016) det fortsatta motståndet mot kvinnliga präster i Finland. Han gör en teologisk analys av **Bo Gierz** småskrift *Att tro*

som *apostlarna* från slutet av 70-talet, som tidskriften *Kristet Perspektiv* återpublicerade i början av 2016. Bakgrunden är att Bo Gierz på sin tid, med Vikströms ord, ”var en av de ledande opinionsbildarna inom oppositionen mot prästvigning av kvinnor i

de nordiska folkkyrkorna”. Tidskriften *Kristet Perspektiv* hänvisar Vikström till som ”det främsta språkröret för motståndet mot kvinnors prästvigning inom Borgå stift”.

Den avgörande frågan ärkebiskopen ställer är hur det är möjligt att med hänvisning till budet om kvinnans underordning utesluta henne från prästämbetet och samtidigt accep-

tera hennes jämställdhet med mannen såväl inom samhället som inom kyrka och församling. Gierz och hans efterföljare begränsar budet om underordning till huvudgudstjänstens predikan och äktenskapet, men Vikström menar att de i konsekven-

sens namn i så fall också borde tillämpa budet över hela linjen, inom såväl samhälle som kyrka. Och av det skulle följa att kristendomen i alla tider är bunden till en patriarkalisk ordning.

Vikström argumenterar för att man i stället kan se själva kärleksbudet, och inte dess patriarkala tillämp-

ning, som det som ska bestå oförändrat.

”Att inom ett par områden försöka spara några sista rester av den gamla ordningen kräver en argumentation som från både filologisk och teologisk synpunkt ter sig tämligen problematisk. Det visar skriften *Att tro som apostlarna*”, avslutar Vikström.

CHRISTA MICKELSSON

Ett litet steg mot en stor förändring

ÅR 2017. Ett nytt liv kan börja med en ny rutin. Inför det nya året bad vi om tips på små förändringar som kan leda till ett bättre liv – eller en bättre Gudsrelation.

TEXT: **SOFIA TORVALDS**

I Kyrkpressens julnummer berättade Tiina Kristoffersson att hennes nya liv började med ett nyårslöfte: hon lovade sig själv att inte lämna sitt medlemskap i kyrkan under det år som följde. Hennes berättelse inspirerade oss till att skicka några frågor till personer som intervjuats i Kyrkpressen i olika sammanhang under de gångna åren. Hur börjar man ett nytt liv?

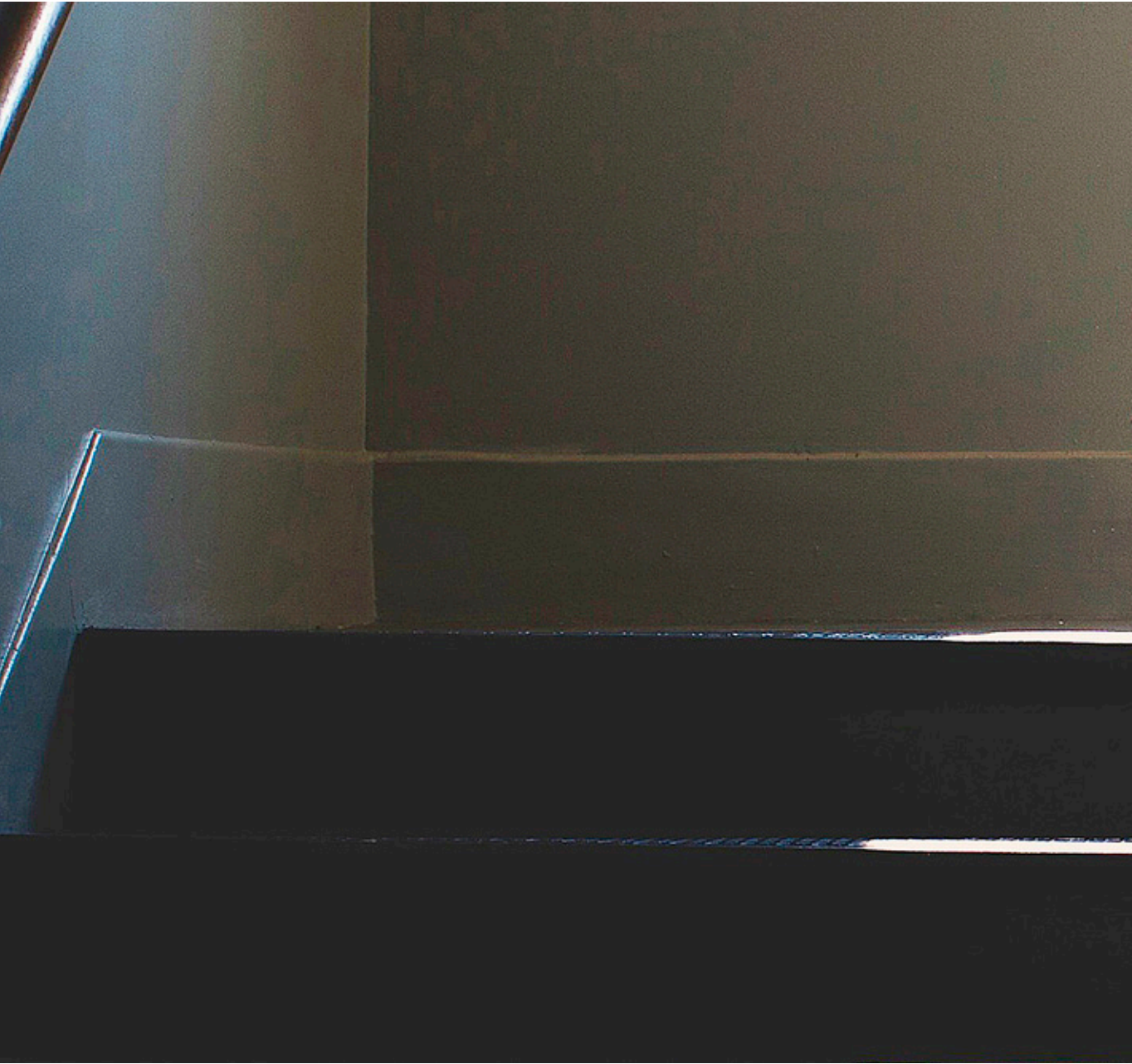
1. Om våra läsare skulle vilja ta ett första, litet steg för att komma närmare Gud eller göra världen till en lite bättre plats år 2017 – vad är ditt tips?

2. Har du själv en plan för någon liten förändring som ska ske under år 2017 och göra ditt eget liv – eller någon annans – lite bättre?

Nina Åström, sångare och evangelist. Aktuell med biografin *Nina Åström – toisin silmin* av Leevi Launonen.

1. Att komma närmare Gud är början och nyckeln till allt som är gott, så också till att göra världen till en bättre plats. Vägen – eller dörren – till Gud är Jesus. Bibeln är Guds Ord och handlar i grund och botten om Jesus. Att börja läsa Bibeln är ett av de viktigaste sätten att närma sig Gud, att öppna sig för det Han vill kommunicera till dig. Börja med Nya testamentet. Läs gärna varje dag och be Honom att tala till dig genom Bibeln. Var öppen. Det här Bibelstället från Johannes evangelium (8:31–32) säger mycket: ”Till de judar som trodde på honom sade Jesus: ’Om ni förblir i mitt ord är ni verkligen mina lärjungar. Ni skall lära känna sanningen, och sanningen skall göra er fria.’”

”Jag tror på kraften i handlingar som upprepas, inte på sådant som styrs av känslor och lust.”
Marjaana Toivainen

2. Jag är sådan att jag gärna vill gå till roten med saker, och så tänker jag också här. Vad är det egentligen som gör mitt liv – eller någon annans – bättre? Om jag lär mig mer om att ta emot Guds kärlek, blir jag mer mig själv och på det sättet också mer till glädje för andra.

Marjaana Toivainen, kyrkomötesombud och präst i Kallion seurakunta. Är känd för sitt engagemang för fattiga, bostadslösa och flyktingar.

1. En sak eller gärning som förändrat mig mycket är att jag började be för dem som inte tycker om mig och för dem som jag inte tycker om. Eftersom erfarenheten var viktig för mig själv och förändrade mina tankar så att de blev mildare (både tankarna om mig själv och om andra) så vågar jag rekommendera samma metod också för andra. Om du inte är van med att be kan du önska andra gott – alla möjliga djupa och goda saker. Sen kan du följa med hur den bönen eller tanken påverkar ditt eget – och via det också andras – liv.

2. Jag är ganska dålig på att planera mitt liv, skapa struktur i vardagen eller hålla

NINA ÅSTRÖM. FOTO: JARI HAKOLA

MARJAANA TOIVAINEN. FOTO: ARKIV/SOFIA TORVALDS

Bengt Rönnback, tidigare journalist vid Jakobstads Tidning och ÖT.

1. Att be och meditera. Världen är som den är och jag är en del av problemet. Jag kan inte lyfta mig själv i håret, utan behöver hjälp av en högre makt, som jag känner honom. Det är här bönen och meditationen kommer in i bilden. Min erfarenhet är att också motgångar i livet kan öppna dörrar till Gud. Det dubbla kärleksbudet som finns i de flesta religioner hjälper föga. Vi är oförmögna att älska Gud, oss själva eller vår nästa om vi inte funnit himmlandet inom oss själva och därmed även i vår nästa. ”Sök först efter Guds rike ...”

MILJÖ INVESTERING

Satsar på 40 000 kycklingar

Linköpings stift satsar 18 miljoner kronor på två stora hönshus för ekologisk slaktkyckling. Det är stiftets prästlönetillgångar, med anor som sträcker sig till den tid då prästen skulle vara självförsörjande och tilldelades åkrar att bruka, som gör investeringen i samarbete med arrendatorn **Per-Fredrik Petré** skriver Kyrkans tidning. – Vi vill i all vår verksamhet ta ett klimat- och miljöansvar, sa biskop **Martin Modéus** vid invigningen. Ekologiska slaktkycklingar föds upp långsammare än konventionella kycklingar och har större frihet att röra sig.

FILM JESUITPRÄSTER

Spelade jesuit, mötte Gud

Skådespelaren **Andrew Garfield**, bekant från filmen *Hacksaw Ridge*, har en av huvudrollerna i **Martin Scorsese**s film *Silence*, som har Finlandspremiär i februari. Filmen handlar om jesuitpräster som på 1600-talet reser till Japan för att sprida evangeliet. Inför inspelningen sändes Garfield på en retreat ordnad av jesuitorden för att förbereda sig för rollen. – Det blev en mycket personlig resa för mig, säger Garfield till Hollywood Reporter och menar att han numera kallar sig troende, men med vissa dubier.

UNGERN FRÄMLINGSHAT

Präst blev utskäld för nödhjälp

En ungersk katolsk präst utsattes för hårda verbala attacker från församlingsmedlemmar och andra invånare efter att ha gett en grupp syrisk kristna flyktingar tak över huvudet intill prästgården i den lilla staden Körmen, rapporterar Hungarian Free Press. Undersökningar tyder på att Ungern är ett mycket främlingsfientligt land. Enligt Závecz Research skulle 79 procent av ungrarna inte vilja ha en arab som granne. 55 procent vill inte bo nära någon som är homosexuell och 50 vill ogärna ha en amerikan i huset intill.

BENGT RÖNNBACK. FOTO: ARKIV/ JOHAN SANDBERG

2. Gå i kyrkan. Även om jag slirar betänkligt på vissa delar av det vi kallar kristendom, finner jag beröringspunkter med Jesus i gudstjänsten, i synnerhet i nattvarden. Huset brinner och nu finns inte tid att fastna i åsiktsskyttegravar. Det är beklagligt att just så tycks vara fallet. Då mörkret tätnar behövs fler goda gemenskaper. Jag tror på en högre vägledning. Vi får den hela tiden och tidvis kan jag erfara den. Men tyvärr är dörren oftast stängd.

Malin Klingenberg, författare. Är tillsammans med Joanna Vikström

MALIN KLINGENBERG. FOTO: ARKIV/CHRISTA MICKELSSON

nominerad till det nya priset Runeberg junior för boken *Den fantastiske Alfredo*.

1. Det är lätt att vara snäll så länge det inte bjuder på motstånd. Det är svårare att vara hjälpsam i situationer som kräver att man går utanför sin bekvämlighetszon. Så: gör något snällt trots att det är lite obekvämt. Åtminstone en gång.

2. Jag har anmält mig som språkvägleddare för asylsökande på Kulturkiosken i Jakobstad. Jag har verkligen ingen aning om vad jag har gett mig in på, men tror det blir bra.

PETER HALLDORF. FOTO: ARKIV/CHRISTA MICKELSSON

Peter Halldorf, författare, redaktör och ansvarig utgivare för tidskriften Pilgrim. Verksam vid Ekumeniska Kommuniteten i Bjärka-Säby söder om Linköping.

1. Min erfarenhet är att det överlägset mest verksamma sättet för den kristne att på samma gång komma närmare Gud och närmare världen är att inte försumma att varje söndag delta i firandet av en fullödlig högmässa. Den eukaristiska gudstjänsten är en manifestation av Guds rike, och vi kan inte delta i den vecka efter vecka utan att vår blick på världen förändras. Det får medmänsk-

ALLA STORA förändringar börjar med ett beslut, och med att ta ett litet steg framåt mot något nytt. FOTO:PIXABAY

liga, sociala, politiska, ekonomiska och ekologiska konsekvenser. För prästerna gäller att göra mässans förberedelse och firande till sin primära uppgift, men att också påminna sin församling om detta, och genom sitt eget exempel och sin undervisning fördjupa församlingens medvetenhet om vad vi deltar i när mässan firas.

2. Nej, jag har inga andra planer än att försöka följa den regel och de vägvisare som jag förpliktat mig till som medlem av Ekumeniska Kommuniteten i Bjärka-Säby. Men för egen del vill jag ännu mer försöka ha två av våra vägvisare för ögonen, de som lyder:

– Att eftersträva en livsstil präglad av enkelhet och ekologisk hållbarhet i ansvar för skapelsen, liksom återhållsamhet i bruket av medier för att kunna söka den inre stillhet som är en förutsättning för ett liv i uppmärksam kärlek.

– Att i solidaritet med världens fattiga ta steg för ett miljövänligare liv och göra konkreta insatser för att dela med sig av sitt överflöd.

NEPAL RELIGIONSFRIHET

Åtalade kristna frikändes

I juni arresterades åtta kristna i Nepal efter att ha ordnat traumakurser vid två skolor i staden Chari-kot. Det var första gången som kristna åtalades på basis av den nya grundlagen enligt vilken det bland an-

nat är förbjudet att äventyra en annan persons religion. Traumaterapins syfte var att hjälpa elever, föräldrar och barn att handskas med rädslan efter jordbävningarna som inträffade förra året. Fyra av de åtalade arbetar för en av Finska Missions-sällskapetets samarbetspartner i Nepal.

– Alla de åtta är fria-de på alla åtalpunkter. Jag tror att det här beslutet har en stor betydelse för alla kristna i Nepal, säger **Elina Lind**, Finska Missionssällskapetets missionär i Nepal. – Tack till alla som bett för Nepal, de kristna och religionsfriheten! säger missionär i hemlandet

Mia Westerling.

”Sista domstolsbehandlingen i fallet uppsköts fyra gånger innan den hölls den 6 december och domstolen kom då med en muntlig dom där alla åtal förkastades. Den skriftliga domen väntas inom en månad”, rapporterar Martyrkyrkans vänner.

DEKLARATION INGERMANLAND

Deklaration om samkönade

Ingermanlands evangelisk-lutherska kyrka har sammanställt en deklARATION om sin syn på relationer mellan personer av samma kön. Enligt deklARATIONEN betraktar kyrkan sexuella relationer mellan par av samma kön som synd. DeklARATIONEN fastslår också att kyrkan inte godkänner att man förnekar människovärdet hos dem som har en annan åsikt, men kyrkan förbehåller sig rätten att fritt förkunna sin egen syn. Kyrkan är också redo att bryta med kyrkor som accepterar vigsel av samkönade.

SPRÅK. Luthercitaten är legio i vår kultur. Men använde reformatorn faktiskt hammare och spik den 31 oktober 1517? Kommer citatet ”om jag visste att världen skulle gå under i morgon skulle jag ändå plantera mitt äppelträd i dag” ordagrant från hans mun?

Citera mig inte, men ...

TEXT: ROLF AF HÄLLSTRÖM

Martin Luther var år 1517 färdigt känd över hela Tyskland som en lovande ung teolog. Han meddelade att han har åsikter – 95 stycken – och vill pröva dem offentligt, så som man i alla tider gjort inom den akademiska världen.

– Han var en handlingskraftig man. Det var så saker och ting gick till på den tiden, säger professor **Bernice Sundkvist** vid Åbo Akademi utan att därmed spika det här med hammaren. Bästa ställtippet lär vara att hans debattinbjudan anslogs på staden Wittenbergs alla kyrkdörrar.

Luther opponerade sig mot den rådande skolastiska teologin och ville reformera teologin. Införa ett nytt paradigm, skulle vi kanske säga i dag, vilket han också gjorde fast den debatt han inbjöd till aldrig blev av.

God mat och gott öl

Luther är en av vår kulturs mest väl dokumenterade personer. Det gäller inte bara hans predikningar och föreläsningar. Hans elever skrev troget ner de bordssamtal som han förde hemma hos sig, med god mat och gott öl på bordet. Äppelträdet borde gå att hitta.

– Jag har sökt efter citatet men inte hittat det, säger professor Sundkvist. Men hon erkänner att hon inte plöjt igenom Luthers samlade skrifter som i sin tyska upplaga omfattar 120 tjocka band. Olika källor daterar de tidigaste dokumenten med citatet om äppelträdet till 1940-talets senare del, då Tyskland låg i ruiner efter andra världskriget. Är äppelträdescitatet en osanning?

– Luther kunde definitivt ha sagt så, understryker Sundkvist.

Vardagens gudstjänst är en central tanke hos Luther. Du arbetar inte bara för dig själv utan för din nästa, i den ställning där du placerats i livet. Samtidigt skulle den troende vara beredd att bryta upp från livet. En beredskap som byggde på kärnan i Luthers teologi.

Sant som sagt

Citatet gällande äppelträdet är sant i den meningen att det säger vad Luther ville ha sagt. På samma sätt som det berömda ”Här står jag och kan inte annat” ger Luthers då aktuella ställning i ett nötskal. Trots att han inte sade så vid riksdagen i Worms.

Däremot finns det gott om citat om att Luther kunde njuta av livets goda – också rena trumpismer. Varifrån kommer då uppfattningen att det sitter en liten Luther på vår axel och predikar strävsamhet, glädjelös plikt och asketisk livsföring?

Sundkvist hänvisar till den rikssvenska språkvetaren Birgit Stolt som 95 år gammal gett ut boken om Luther som hjärtats och glädjens teolog. Stolt hävdar att svenskarna har en alldeles egen bild av Luther som man inte känner i andra länder.

– Luther stressar till ständig pliktuppfyllelse, förstör deras nöjen och inger dem dåligt samvete, sammanfattar den tyskfödda professorn svenskanas syn på sin reformator.

Boven är 1810 års katekes

Den viktigaste upprätthållaren av den stränga Lutherbilden är inte kyrkan utan massmedierna. Svenska media upprepar ständigt bilden av glädjedödaren Luther.

Stolt kan också avslöja källan bakom den negativa schablonbild som dominerar i Sverige. Det är ärkebiskop Jakob Axelsson Lindbloms katekes från 1810 som det svenska folket pluggade långt in på 1890-talet. Där återfinns bland annat citatet om att ”arbete är bra för hälsan och förhindrar en myckenhet av synder”.

Men friserade Luthercitats förekom långt tidigare. ”När du frestas av depression eller förtvivlan eller någon annan samvetsplåga, då ska du äta, dricka och söka sällskap. Om du kan roa dig med tankar på flickor, så ska du göra det”, citeras Luther i bordssamtal återgett av folk som varit på plats.

Redan tjugo år senare publicerades en friserad version: ”Den som plågas av sorgsenhet, förtvivlan eller annan bedrövelse ska först hålla sig till ordets tröst, därefter äta, dricka och söka sällskap och samtal med gudfruktiga och kristna människor”.

Protestantisk etik

Men det finns också en internationellt gångbar syn på protestantisk etik som strängt arbete och inga nöjen. Den har sin rot i sociologen Max Webers forskning kring hur det kom sig att det var just i Europa och USA som kapitalismen fick den form den har.

Åboprofessorn **Mikael Lindfelt** säger att i västerlandet fanns flera förutsättningar på plats, industrialismen och åtskillnaden mellan arbete och kapital. Men det fanns också en religiös tradition som Weber kallade ”kapitalismens anda” som vuxit till sig från reformationens tid och framåt.

Luther vände sig starkt emot att klosterlivet och asketismen upphöjdes som en väg till frälsning. Mot bakgrunden av sina egna erfarenheter som munk utformade han sin kallelselära. Alla människor kan vara goda kristna i sina olika samhällsfunktioner. Människan är till för att tjäna sin nästa.

– Man kan säga att Luther sakraliserade det vardagliga livet, säger Lindfelt.

Trygg i Guds hand

Det dåtida samhället var feodalt. Luthers uppfattning om att manska varatrogen sin plats i samhället som husbonde, husmor, överhet, dräng och piga innebär en mycket konservativ samhällssyn. Men i kravet att en god kristen beaktar sin nästas behov i vardagen finns också några av rötterna till det nordiska välfärdssamhället, påpekar Lindfelt.

Samtidigt innebär hans lära om ”av nåd allena” att en människa slipper bekymra sig om man duger inför Gud. Det kommer fram i Luthers bordssamtal där skämt och skrätt hör hemma bland vin och god mat.

– Man är trygg i Guds hand. Då kan man relaxa lite, säger Lindfelt.

Kapitalismens anda

Så hur kommer det sig att ”bara arbe-

”När en man ska gifta sig ska han inte se på fadern utan på karaktären som den unga modern har. Varför? För att i allmänhet har ölet smak efter tunnan.”

te och inga nöjen” kopplas samman med det lutherska arvet? Är det en reformert syn?

– Inte kan den tillskrivas Calvin heller, säger Lindfelt. Det som Weber kallar ”protestantisk etik” växer fram i kölvattnet av reformationen, inom pietismen, puritanismen, baptismen och metodismen. Jobba flitigt, uppfyll dina plikter men lev asketiskt, då blir det ett och annat kvar på kistbotten. Det är inte utan att man kan se det som en Guds välsignelse.

Tar man in predestinationsläran att somliga är utvalda och andra inte växer det fram en koppling. Gud välsignar de sina med framgång. Men så tänkte varken Calvin eller Luther.

Besviken på judarna

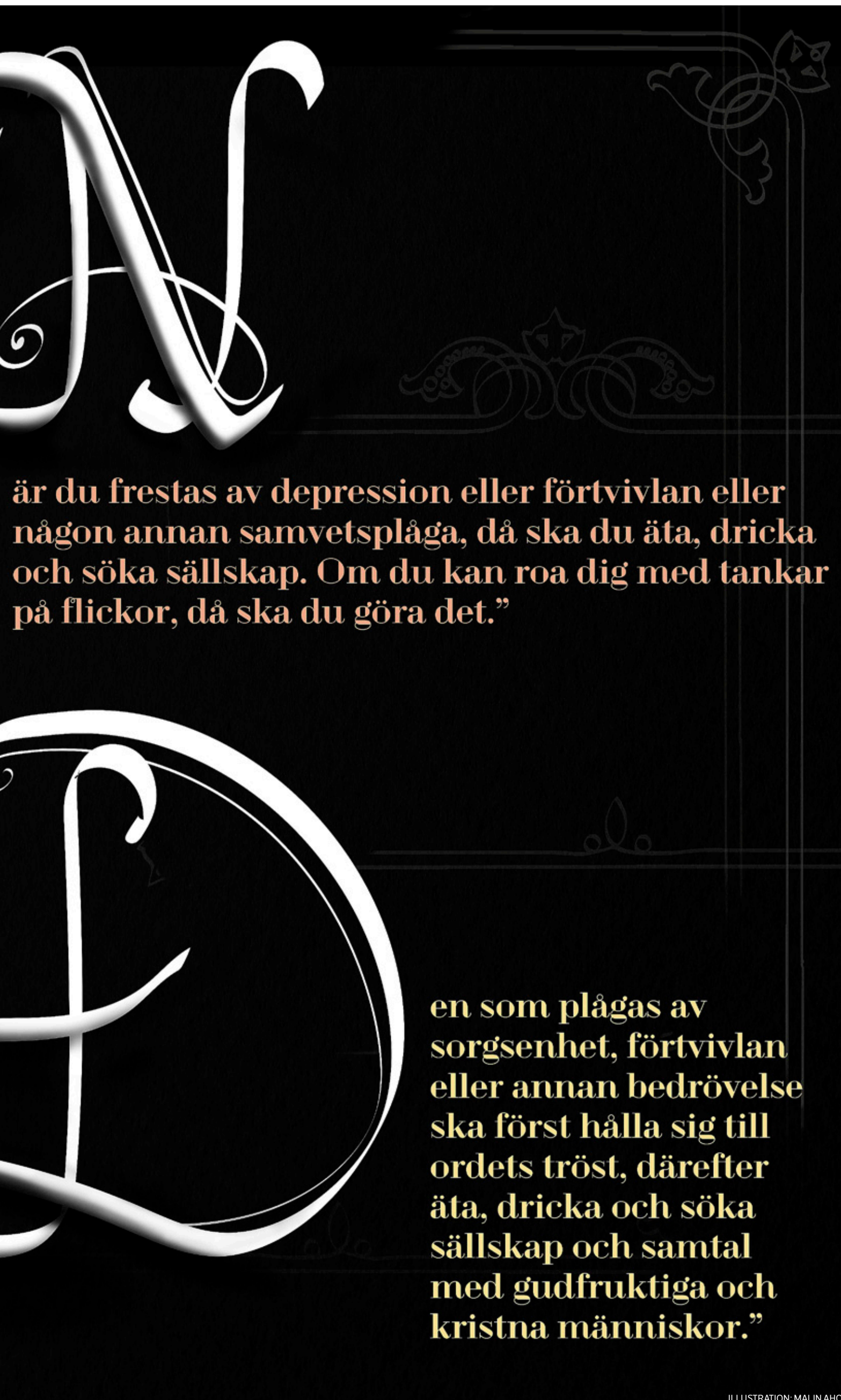
I sina unga år skrev Luther rätt så förstående om att Jesus faktiskt var jude och att det inte fanns orsak för kristna att förhåva sig. Men den ökända boken ”Om judarna och deras lögn” från 1543 är ord och inga visor. Där återfinns citaten om att ”judarnas hus ska brännas och de ska drivas från sina hem” svart på vitt tillsammans med ännu värre utfall.

– Det skedde en mycket tydlig ändring i Luthers inställning och åsikter, säger teologie doktor **Pekka Lindqvist** vid Åbo Akademi om reformatorns senare år.

Att förklara förändringen med att han blev en gammal och bitter man är en dålig teori, menar Lindqvist. En bättre förklaring kan man hitta i att Luther var övertygad om att hans kamp för reformationen skulle väcka genklang också bland den judiska befolkningen.

– Han hade trott att de skulle ta

”Om lustspel på grund av några obscena inslag inte skulle få uppföras av kristna, då skulle man inte ens få läsa Bibeln.”

”Den som förordar celibat borde också ha förbjudit skitande.”

emot evangeliet när det rent och riktigt predikades för dem, säger Lindqvist.

Svartmålning på var sitt håll

I Luthers böcker finns det belägg för att han läst provocerande texter som ”Toledot Yeshu”, en extrem karikatyr över Jesu liv och eviga straff som distribuerades bland den tidens europeiska judar. Motståndet från judarnas sida berodde inte enbart på påvekyrkans förvanskningar utan bakom inställningen fanns en stark antikristen tradition som levte i århundraden.

Lindqvist säger att det är klart att Luther med sin skrift banade väg för den biologiska antisemitismen och därmed naziideologin.

– På 1900-talet tog man nya upplagor av ”Om judarna och deras lögnar”. Den översattes också till finska år 1939 och förekom bland högerextremistiska kretsar i krigsårens Finland.

Men Lindqvist påpekar att andra verk som Johann Eisenmeyers bok ”Entdecktes Judentum” från år 1700 var betydligt viktigare för nazisterna. Eisenmeyers systematiska svartmålning av Talmud och allt vad judar och judendom heter var en rik källa för 1900-talets antisemiter.

En enda pamflett

Lutherska världsförbundet tog avstånd från Luthers antisemitiska skrifter, dock inte offentligt förrän år 1984 vid kongressen i Budapest.

Att man inte var snabbare än så förklarar Lindqvist med att det i Luthers fall gäller en enda pamflett från 1543.

– Antisemitismen är inget genomgående tema i Luthers skrifter.

En av nazisternas ledande ideologer var Julius Streicher, chefredaktör för den antisemitiska tidningen Der Stürmer. Han försvarade sig vid rättegången i Nürnberg år 1946 med att ”jag har inte skrivit annat än vad Luther skrivit före mig”. Streicher hängdes som krigsförbrytare.

Luther å sin sida tillbringade många år med att översätta Gamla testamentet till tyska. Profetbudskapen där Herren Gud läser lusen av sitt trolösa folk och tuktar dem använder en lindrigt sagt kraftig vokabulär.

en som plågas av sorgsenhet, förtvivlan eller annan bedrövelse ska först hålla sig till ordets tröst, därefter äta, dricka och söka sällskap och samtal med gudfruktiga och kristna människor.”

KUNGLIG KYRKOBESÖKARE. Man ska inte gå med ett utropstecken på ryggen varje gång man går i kyrkan, säger drottning Margrethe av Danmark. Hon vill värna om en avslappnad inställning till folkkyrkan.

”Gud måste med i mitt valspråk”

TEXT: **ELSE MARIE NYGAARD/KRISTELIGT DAGBLAD**

ÖVERSÄTTNING: **MAY WIKSTRÖM**

FOTO: **LEIF TUXEN**

Överraskad? Ja, visst blev Hennes Majestät Drottning **Margrethe** av Danmark det, när hon ombads av slottskyrkan i Wittenberg att göra ett altarförhänge till en av kyrkohistoriens mest berömda kyrkor. De tyska beställarna ville att hon skulle formge ett antependium till kyrkan, där **Martin Luther** spikade sina 95 teser på dörren år 1517. Kyrkan återinvigdes hösten 2016 efter en omfattande restaurering och då togs drottningens antependium i bruk.

Syddes i det röda rummet ...

Drottning Margrethe tar emot på Fredensborgs slott i sitt arbetsrum med krapplackröda väggar. Rummet har utsikt över barockträdgården, som förbinder Fredensborg med den stora sjön Esrum. I fjärran skymtar Nordsjälland. I det här arbetsrummet, som pryds av drottning **Juliana Marias** stora familjemålning, broderades en stor del av antependiet. Efter att antependiet nu levererats till Wittenberg är det bara ett knippe restgarn som skvallrar om dess färgspel. Medan ljuset strömmar in genom de spröjsade fönstren öppnar drottning Margrethe sin väska med sytillbehör, och hittar påsen med bomullsgarn i de utsökta färger hon använder för det omfattande arbetet.

– I maj besökte jag Wittenberg och kyrkan. De ville ha ett rött antependium för pingst och särskilt högtidliga tillfällen. Pingsten är den Heliga Andens högtid, som har med elden att gö-

ra. Jag fick för mig att det vore fint med lågor som motiv. Det ligger en dubbel symbolik i det, de passar bra ihop med Luther. Han var en flammande personlighet, som själv satte andra i brand.

– Jag tyckte att det var naturligt att använda Lutherrosen som ett centralt motiv. Lutherrosen sitter över dörren till huset där han bodde i Wittenberg. Den är vit med fem blad och typisk för medeltidens stiliserade ros, med ett svart kors på ett rött hjärta. Rosen är ju central i kristen symbolik.

Sarons ros?

– Ja. Den vilda rosen är så symmetrisk och doftar gott – samtidigt som den omges av taggar, vilket ger ett extra djup. Jag har också använt Lutherrosen på en av mässhakarna till Haderslev domkyrka. Men först när jag satt med några broschyrer från Wittenberg gick det upp för mig att Lutherrosen är vit. Jag har gjort den röd vid flera tillfällen. Man lär sig.

... i flammande röda färger

Det är 40 år sedan drottningen gjorde sina första kyrkotextilier. Det var tre mässhakar till kyrkan på Fredensborg. Hon gjorde skisserna och en del av broderierna. Sedan början har hon hållit sig till frihandsbroderi med så kallade petit points, i stramaljteknik. Drottning Margrethe beklagar att hon inte kan visa mönstret hon tecknade när hon tog sig an arbetet till Wittenberg.

Hur arbetar drottningen med broderierna?

– Jag tecknar mönster för hand på riktigt papper. Färgerna har jag i huvudet, men för ett tillfälle som det här fick jag tänka väldigt grundligt över vad jag ville med färgerna. Jag använde ett be-

stämt antal röda färger. Inga postlåde- eller julröda (danska postlådor är brandröda, övers. anm.). De röda färgerna smälte samman i mörka och ljusa nyanser, orange och pink. Jag använde många färger i taget för att få fram effekten. Det ger mer djup. Och så blev det mycket roligt att sy!

Reformationen i Danmark

Lutherska kyrkor jorden runt markerar reformationsjubileet. Drottningen är beskyddare för reformationsjubileet i Danmark. Men i Haderslev genomfördes reformationen tio år tidigare eftersom staden var en del av hertigdömet Slesvig. Därför kallas staden ofta Nordens Wittenberg.

Vad fäster sig drottningen vid i reformationshistorien?

– **Kristian** den andre var mycket intresserad av Luther och tillbringade mycket tid i Wittenberg. Han hörde Luther predika många gånger och talade också med honom. **Fredrik** den förstes son, **Kristian** den tredje, var i Worms som sjuttonåring, när Luther försvarade sig. Det satte sina spår. Därför blev Haderslev först med reformationen i Danmark, och när hertig **Kristian** blev kung beslöt han att Danmark skulle genomgå luthersk reformation. Han sände bud till Luther. **Bugenhagen** (Luthers nära medarbetare) skickades hit och var här i tio år för att organisera kyrkan i Danmark.

– En stor mängd danska studenter hade rest till Wittenberg redan före reformationen och tänts av lågan där, till exempel **Hans Tausen** (reformator och teolog) och många andra. När man är så här gammal som jag vet man vem Hans Tausen är. I skolan sjöng vi: ”På Tave bondes ager ved Birkende by, der gick en lille plovdræng och sang under

DROTTNING MARGRETHE är en folkkär regent. Hennes valspråk lyder: ”Guds hjälp, folkets kärlek, Danmarks styrka.”

sky” (dansk folksång om Danmarks främste reformator, red. anm.).

Hur anser drottningen att det lutherska arvet har präglat det danska samhället?

– Jag tror det är svårt att skilja det lutherska ur sitt sammanhang. Det inlemades i den danska traditionen med fast hand av **Kristian** den tredje och **Peder Palladius**. Ändå var det inte lika radikalt i Danmark som på annat håll. Alla kyrkor miste inte sina katolska detaljer och många medeltida konstföremål bevarades. Det finns korskrucifix och stora, vackra träskulpturer från den katolska tiden i väldigt många kyrkor. Det hade exempelvis kalvinisterna aldrig tillåtit.

Genomsyrar troslivet

– Luther har präglat vårt sätt att vara kyrka på här i Danmark, och det gäller inte bara folkkyrkan. Det sjungs många danska psalmer av Grundtvig i den katolska kyrkan. När reformationen utvecklades till lutherdom var det väl också därför att den katolska

kyrkan inte kunde inlemma hans lära i sin. Luther var inte den som kastade ut jungfru Maria. Han ville bara inte att hon skulle tillskrivas gudomliga egenskaper. Hon var Jesus mor, och det var inte så lite det. Självklart är hon inte ute ur bilden, säger drottningen.

Med reformationen blev kung Kristian den tredje i praktiken kyrkans överhuvud i Danmark. Det framgår av den kyrkoordinans som skrevs vid övergången från katolicismen. Kyrkan var en statskyrka, där medborgarna blev medlemmar från födseln. Så var det fram till grundlagen från 1849. Dopet blev ett villkor för medlemskap och grundlagen stadgar: Den evangelisk-lutherska kyrkan är den danska folkkyrkan och understöds som sådan av staten.

Det allmänliga är en styrka

Frågan om att skilja kyrka och stat har diskuterats i flera år. Drottningen har uttryckt sin oro över att en separation kan leda till avkristning.

Vilken betydelse tillskriver drottningen i dag förhållandet mellan kyrka och stat?

– Att kyrka och stat hänger samman gör att kyrkan inte är något udda, utan något som vi alltid kan gå till. Det tror jag är mycket viktigt. Det är viktigt, därför att den som tillhör församlingen inte behöver visa upp något. Man ska inte gå med ett utropstecken i ryggen varje gång man går i kyrkan. Hur folk har det med sin kyrkogång varierar mycket, både bland dem som går ofta och dem som inte gör det. Också bland dem som är kyrksamma finns det många olika infallsvinklar. Därför tror jag att det betyder mycket att kyrkan är något som bara finns där. Är vi döpta, så är vi medlemmar. Jag inser att någon kan tycka det är alltför allmänt, men jag tror att just detta allmänliga är väldigt väsentligt, säger drottningen.

Ifjol förde de danska ateisterna en kampanj där de uppmanade medlemmar att lämna folkkyrkan. Det har satt fokus på medlemsantalet, som i dag

ligger på knappt 77 procent jämfört med 83 för tio år sedan.

Vad anser drottningen att de som lämnar folkkyrkan tar avstånd från?

– Man vet ju inte varför folk handlar som de gör. Någon tänker kanske att om de inte tror på ett visst sätt till hundra procent, så är det skäl att lämna kyrkan. Jag tror att många inte vet att vi inte behöver vara så aktiva. Man kan också bara vara medlem: Gå i kyrkan eller låta bli. Ingen kollar och det är värdefullt. Man kan ha perioder utan den minsta lust att gå i kyrkan. Så en dag vill man återvända och då vänder sig ingen om och säger: "Gud, kommer han hit!" för vi är alla kyrkobesökare, varken mer eller mindre. Visst ska kyrkan vara uppmärksam på medlemsantalet. Men man ska akta sig för att ordna värnningsskampanjer, anser jag.

Hållningen till kyrkan kan förändras

Om den nuvarande folkkyrkoordning-

"Är vi döpta, så är vi medlemmar. Jag inser att någon kan tycka det är alltför allmänt, men jag tror att just detta allmänliga är väldigt väsentligt."

Drottning Margrethe

en bevaras kommer kronprins Frederik en dag att efterfölja drottning Margrethe som överhuvud för folkkyrkan, tillsammans med Folketinget.

Vad har drottningen gjort för att förbereda kronprinsen för den uppgiften?

– Jag vet inte hur det blir med Frederik. Om det är något jag verkligen inte vill är det att tvinga någon till något, allra minst mina egna barn. Jag litar på att det går som det går. Knappast föreställde sig någon heller att jag skulle bli en synlig medlem av folkkyrkan när jag var tronföljare. Sådant bara händer.

Drottning Margrethes eget liv är ett exempel på hur inställningen till att gå i kyrkan kan förändras. Ett par år efter att hon hade blivit regent år 1972 beslöt hon sig för att gå i kyrkan alla söndagar hon kunde om hon var i Danmark. Hon har i tidigare intervjuer poängte-

rat att det inte måste finnas en motsättning mellan tro och intellekt.

– Man får använda både huvud och hjärta. Det finns öppenhet för bäggedera. En del söndagar är det det ena, man får mycket med sig hem. Andra söndagar är det det andra. Innan jag blev en regelbunden kyrkobesökare hade jag kanske en uppfattning om att det skulle vara ... åh, så innerligt ... och det kändes ganska främmande. Men sedan upptäckte jag att det fanns spännande tankar att ta till sig, och också kunskap som talar till intellektet. Men enbart det intellektuella räcker inte. För mig är det lätt att få vetenskap och tro att gå ihop. Jag är vetenskapligt intresserad, till exempel av arkeologi, och därför också av sådant som sträcker sig ännu längre tillbaka i tiden än människor och djur. Jag tror att människan känner att det finns något annat också, och att hon bär den kunskapen inom sig. Det är här kristendomen kommer in. Gud har skapat oss alla, hela världen. Universum har inte blivit till av sig självt. Det är skapat. Jag vet utmärkt väl att en del inbillar sig att man inte får säga så, att universum är oändligt. Men jag anser att har man sagt ”oändligt” så har man samtidigt sagt att det måste finnas något ännu mer, ytterom det oändliga.

Upplever drottningen att hon blivit motsagd när hon säger att världen är skapad?

– Jag har inte själv varit med om att någon har förklarat för mig att det var dumt av mig att säga att världen är skapad. Men jag har sett hur det har gått för andra som har sagt motsvarande.

Vad kännetecknar en bra gudstjänst?

– I en riktigt bra gudstjänst hör evangeliet, de andra texterna, predikan och psalmerna oskiljaktigt samman. Luther var inte bara en musikälskare. Han var djupt musikalisk, skrev psalmer och gjorde mycket för att gudstjänsten skulle vara en fest. I dag har de flesta gudstjänster ett festligt anslag. Det är inget att smussa med. Det här kommer både från Luther och från Grundtvig, som uppskattade den festliga dimensionen stort. Det vi sjunger från söndag till söndag är något av den bästa poesi som skrivits på danska.

Sjunger ivrigt med i psalmerna

– På många håll sätter man in en eller två nya psalmer i gudstjänsten. Jag har märkt att en del nya psalmer inte är så slitstarka. Det har också med melodier att göra. En del melodier fastnar bara. Några av de nya psalmerna hade kanske förtjänat en starkare melodi, som hänger samman med texten. För mig är en del av glädjen med att gå i kyrkan att få sjunga med i psalmerna för allt vad jag är värd. Jag önskar att alla vågade sjunga med. Att sjunga psalm är ett sätt delta i gudstjänsten. Mycket till röst har jag inte, men jag har alltid tyckt om att sjunga. Hur det låter spelar ingen roll, det finns ju orgel, kanske en kör eller försångare.

Betyder någon del i gudstjänsten särskilt mycket för drottningen?

– Ända sedan jag började gå i kyrkan regelbundet har jag värdesatt nattvarden. Den är så stark. Man kommer fram till altaret med det man har just den da-

gen. Finns det inget annat att vara glad över i gudstjänsten, så kan man alltid glädja sig över nattvarden. När jag var barn var det nästan aldrig nattvardsgång, nu ingår den så gott som alltid. Jag tycker den är en viktig del av gudstjänsten. Förut var skillnaden mellan vem som gick dit eller inte större än nu, och de som gick upp var lite generade, för det skedde efter att man hade sjungit den första psalmen efter predikan.

– Den är mer än bara en bit bröd, en skvätt vin och en symbol. Den är något särskilt. Man tar emot bröd och vin, men får samtidigt säga: ”Ja, nu händer det något”. Den är både ett mysterium och något handgripligt.

Drottningen gör korstecknet under välsignelsen. Vilken är bakgrunden till det?

– Det är något jag verkligen vill vid nattvarden och i samband med välsignelsen. Min far gjorde det. Han sa aldrig till oss barn att vi skulle göra detsamma, men jag tycker att det var en fin tradition. Så tycker jag också om att göra det med tanke på min man, som har vuxit upp i en katolsk tradition. Dessutom läste jag att Luther också använde korstecknet. I sammanhang där vi umgås med släktingar som är katoliker är korstecknet också ett sätt att visa att det inte är så stor skillnad mellan oss.

I kyrkobönen ber man varje söndag för drottningen och den kungliga familjen. Det är föreskrivet att man ska be för monarken. Vad betyder kyrkobönen för drottningen?

– Jag känner stor ödmjukhet varje gång jag hör kyrkobönen, och en förpliktelse att göra så gott jag kan med allt. Det här poängteras om söndagarna, och utan Guds hjälp går det inte.

Drottningens valspråk lyder: ”Guds hjälp, folkets kärlek, Danmarks styrka.” Formuleringen om Guds hjälp är som en indirekt bön. Liksom sin far avslutar drottningen också sina nyårstal med ”Gud bevara Danmark”. Hur kan Guds hjälp se ut?

– Ibland kommer det svåra tider,

PETIT POINTS

”små stygn” kallas den teknik drottning Margrethe använder. I antependiet hon gjorde till kyrkan i Wittenberg var färgerna röda, flammande som reformatorn Luthers eld.

ibland tider när allt verkar i sin ordning. Men det behövs en fast punkt i tillvaron som man håller sig till, också när det är besvärligt. Jag visste att Gud måste finnas med i mitt valspråk. Gud fanns med i min fars valspråk, och det betydde väldigt mycket för honom. Jag kom fram till mitt valspråk rätt sent. När vi insåg att min far knappast skulle överleva sin sjukdom måste jag sätta mig ner och tänka över vad jag ville. Det var innan jag var särskilt flitig att gå i kyrkan. Men jag tvivlade inte på att Gud skulle vara med. För det här skulle jag inte klara av på egen hand, och det behövde poängteras både för mig själv och för andra. Ett valspråk är något man blir igenkänd för, men det är samtidigt en påminnelse för en själv.

Den traditionella Lutherrosen har en gyllene ring som symboliserar det kristna hoppet om evigt liv. Ringen ingår inte i broderiet till Wittenberg, i stället finns där rosenblad, som med drottningens egna ord ”vrider sig och förhåller sig friare till formen”. Vad tänker drottningen om evigheten?

– Den är allt som det inte går att sätta ord på. Det som ligger utöver vår mänskliga erfarenhet, när vi talar om livet – som vi vet tar slut, men ändå inte gör det. En dag är ens liv slut, men det tar inte slut bara så där. Hur jag föreställer mig det är inte särskilt strukturerat. Ibland kan jag göra det ganska primitivt och konkret, samtidigt som jag vet att det inte kan vara så. Men det är inte ut i det stora tomma intet. Det är jag helt säker på. Och det är en del av det man får genom tron och kristendomen. Inte heller den vägen ska man gå ensam. Det finns en som redan har gått igenom det hela.

Intervjun publicerades i Kristeligt Dagblad hösten 2016 inför överlämnandet av drottning Margrethes antependium till slottskyrkan i Wittenberg.

”Jag har alltid tyckt om att sjunga. Hur det låter spelar ingen roll, det finns ju orgel, kanske en kör eller försångare.”

Hitta sig själv för att slippa sig själv

SERIE. Att finnas till för andra betyder inte att man kan glömma bort sig själv. Tvärtom måste vi börja med oss själva för att sant och fullt kunna hjälpa varandra. Så vem är du? Vad önskar du? Var finns dina drivkrafter?

FÖR EN DEL kan det låta som en onödig omväg att tvingas hitta sig själv för att slippa sig själv. Men det är en väg att gå, en värdefull och i många fall smärtsam vandring: Vägen till mig själv och vidare ut till andra. Att fly från sig själv genom andras pockande behov är inte bra, det kan urholka en helt. Jag har ett tomrum inuti samtidigt som jag springer omkring och gör väl och hjälper alla. Så kan det visa sig vara en flykt bort ifrån mig själv. Vägsträckan som leder till att slippa mig själv måste utgå från att jag kan hårbärgera mitt eget liv, bo hos mig själv och känna att det är ok. Kanske inte perfekt, det blir sällan så, men gott nog. Hitta sig själv är en väg att vandra.

Jag vet något så när vem jag är och vad jag önskar. Det räcker. Långt. I den insikten, eller aningen av befrielse, är inte steget långt till att få slippa sig själv. Men det är nödvändigt att få ge sig själv tid att först hitta vad jag behöver. Så kan jag med den vetskapen sträcka mig ut till någon annan.

NÄR JAG ÄR något så när hemma i mig själv, bor i mitt eget inre och trivs gott i det egna sällskapet, kan det vara skönt att få slippa sig själv i letandet efter en sund självbild. Jag får finnas till för någon annan.

Men det är viktigt att också komma ihåg att det finns både och i oss – alltid. Jag kan försöka vänta in ögonblicket när alla mina motiv är fria från känslan av att göra något för andra för att duga inför mig själv. Men den dagen kommer troligen inte att inträffa. Vi bär nog alltid på åtminstone ett stråk av bekräftelsebehov. Det är helt ok. Men det kan komma en dag när inte det behovet blir den helt överskuggande drivkraften. Min vilja att finnas till för någon annan kan ha en ny och djupare motivation, den andre, helt enkelt.

Det väger något tyngre i motivationsvägskålen. Begränsningen handlar mest om vår egen brist på fantasi. Så frågan blir: Vad kan jag bidra med på det område som är närmast mig och mina resurser? Det kan röra sig om en praktisk insats som till exempel hjälpa någon byta däck på bilen, ringa ett samtal, bjuda på lunch eller skicka ett vykort. En nyanländ flykting kan behöva tolkhjälp eller gemenskap runt ett middagsbord eller en ekonomisk insats i ett missionsprojekt där rent vatten är början till ett värdigt liv. Listan kan bli lång. Hur lång som helst. Vår egen fantasi öppnar upp för möjligheter eller begränsar oss. Kanske man kan vara lite "wild and crazy" och betala fikar för den som står framför i kön någon gång? Bara för att tänja lite på fantasin.

Handla åt andra, står det i foajén i en kyrka jag besökte för en tid sedan. Där står ett antal matkassar med varor.

MÅLET ÄR ATT hitta sig själv så att längtan blir att välja andra, och slippa vara alltför upptagen av sina egna behov.

ATT HITTA SIG själv så att längtan blir att välja andra och slippa vara alltför upptagen av egna behov och brister kan innebära en lekfullhet som blir till glädje för både mig själv och omgivningen. I vissa fall också ringar på vattnet. Det kan bli en viktig del av en större förändring hos både mottagaren och den som sträcker sig ut till sin nästa på ett eller annat vis. En viktig poäng kan vara att aldrig få veta vad som sker.

Men så en dag är även den möjligheten i mitt liv förbi. Det är en sträcka av vägen som tar slut. Vi har vissa begränsningar. Det finns för alla en livets inbromsning. Så får man själv vara mottagaren. Det kan vara en svår process. När mitt synliga och tydliga bidrag tar slut, på grund av ålder, sjukdom eller för att behovet inte längre finns. När den situationen blir tydlig kan det visa sig att arbetet med att hitta sig själv och kunna hårbärgera sitt liv oavsett insats för andra är ovärderlig. Att inte

Så finns en inköpslista man kan följa. Många kommer med stora behov och den som kan köper en kasse med listade varor och ställer den där för att sedan ansvariga för projektet ska kunna slussa vidare och dela ut där behovet är störst.

längre kunna göra nytta och duga ändå, kan bli något enklare med en del förarbete. Det är värdefullt att avslöja sina drivkrafter när möjlighet finns att göra det. Oftast sker det mitt i den mest aktiva tiden i livet, när vi sliter med att räkna till. Här är retreaten en stor möjlighet. Att dra sig tillbaka några dagar och känna av och få lite hjälp att se sin process, sina egna behov och världens nöd. En samtalsgrupp på hemmaplan eller en god vän att dela sitt liv, sina frågor och funderingar med kan också göra stor skillnad. Helt enkelt få sätta ord på både oro, längtan och glädje i vardagen är omistligt när det handlar om att hitta sig själv och upptäcka världen runt omkring.

DET FINNS ETT stort värde i att se över sitt liv när allt är som vanligt. Inte främst i akut kris, utan mitt i allt som är. Det är en form av livförsäkring inför tider som förändras. För det kommer att ske. Så småningom kommer man till den tid i livet när tyngden i vägsålen kan få väga över till att ta emot trots att det fortfarande kan finnas stråk av att jag är godkänd när jag gör nytta. Den djupare eller tyngre insikten kan då få vara att jag duger trots att jag inte gör något som andra kan mäta som nyttig verk-

het. Det går an att vila i mig själv och kanske också få ana den större nåden av att vara älskad för den jag är, inte för vad jag gör.

BRITTA HERMANSSON

MOGNA VACKERT

I EN SERIE PÅ SEX DELAR SKRIVER BRITTA HERMANSSON OM ATT HITTA TJUSNINGEN I ATT LEVA SITT LIV HÄR OCH NU.

TEXTERNA ÄR ETT PLOCK UR BOKEN MOGNA VACKERT – MED RYTM, RIKTNING OCH RESSÄLLSKAP.

BRITTA HERMANSSON ÄR PASTOR I EQUENIAKYRKAN I SVERIGE. HENNES BÖCKER HAR GETTS UT AV FÖRLAGET LIBRIS.

ILLUSTRATION: MALIN AHO

ELLIPS

Glöm vita
tänder

Ibland pl-
nerar jag att
börja ett nytt
liv, och då köper
jag till exempel en tid-
ning eller en bok. Tid-
ningen handlar oftast
om inredning eller klä-
der, boken om att bli en
välvärdad medelålders-
kvinna, både inuti och
utanpå.

Jag satt alltså och
läste en sådan tidning.
Och medan jag tänk-
te att det är hemskt
bra att veta att råg-
skorpor hålls krispi-
ga ifall man beklär dem
med spenatblad innan
man lägger gegga i dem
drabbades jag av en
förlamande trötthet.

Jag orkar inte, tänk-
te jag. Jag klarar inte av
det här.

Dagen innan hade jag
läst den brittiska förfat-
taren **India Knights** bok
In your prime, en (rolig)
bok om att åldras med
värdighet. Men någon-
stans där, medan jag
skrattade åt att man in-
te får klä sig i formlö-
sa skandinaviska kläder
eller träsmucken (vad
har hon egentligen mot
kulturtanter?) blev jag
trött på hennes krav.

Nej, jag orkar faktiskt
inte börja med yoga.
Och ja, jag tycker fak-
tiskt att jag får använda
rätt läppstift även om
mina tänder skulle va-
ra för gula för det. Hal-
lå India: min tandläka-
re har förbjudit den där
sortens tandkräm som
du propagerar för!

Jag orkar inte va-
ra snygg. Jag orkar in-
te ha ett smakfullt hem.
Jag orkar inte riva ko-
jan som vår son har
byggt i vardagsrummet
med hjälp av en filt och
massvis med målartejp.

År 2017 är det så här:
nej till vita tänder men
ja till att se *The Crown*
på Netflix (allmänbild-
ning). Nej till krispi-
ga rågskorpor men ja
till böcker (allmänbild-
ning). Jag tänker inte
yoga, men jag tänker gå
på museum (allmänbil-
dande och konditions-
höjande).

■ SOFIA TORVALDS

Turnerar med Luther- monolog

REFORMATIONEN. Vad var det som satte igång Martin Luther? Vad förändrade hans bild på Gud? Det är frågor som skådespelaren Johan Fagerudd ger svar på i en monolog som turnerar i Svenskfinland under våren.

TEXT OCH FOTO: JOHAN SANDBERG

– Med mina nutida psykologiseran-
de ögon ser jag att det som sker med
Martin Luther under uppväxten före-
bådar det som ska komma. Då föränd-
ras hans syn på Gud från en hårt be-
straffande till en nådefull Gud, säger
Johan Fagerudd.

Luther har svårt med auktoriteter och
säger att påvens ord inte är Guds ord
utan en människas.

– Han ifrågasätter. Han är emotionell.
Han är spontan. Han kallar sig själv en
pratkvarn i jämförelse med sin gode
vän **Philip Melanchthon** som är mer
systematisk. Han tycker att han talar
bäst när han är arg.

Och Luther var arg. Fagerudd jäm-
för hans ilska med Jesus som drev ut
månglarna ur templet.

– Vilken vrede han känner när han
ser vart kyrkan är på väg. Han accep-
terar inte att man lurar pengar av fat-
tigt folk.

Luther ville vara narren som säger
sanningen till påven. Narrens roll var
att berätta för furstar och kungar vad
folket talade om på gatan.

– Narren var den som vågade fram-
föra den obehagliga sanningen in-
för kungen, sanningen som en annan
människa hade blivit halshuggen för.
Jag tycker om den sidan hos Luther.
Han sade att man måste bli en narr för
att vara vis. Luther trodde också att på-
ven ville ha en narr som sade sanning-
en åt honom. Men påven ville inte ha
någon som hotade inkomstkällan av
latshandeln.

Turnerar i skolor

Det gångna året har varit ett Martin
Luther-år för Fagerudd. Förutom att
han läst om Luther har han också be-

sökt de platser i Tyskland som är vik-
tiga för reformationen.

– Jag har läst Luther så att det står ut
genom öronen. Jag har alltid varit in-
tresserad av historia och jag går igång
på konstellationen människan mot den
mäktiga kyrkan, säger han.

Fagerudd har skrivit manuset till den
45 minuter långa Luthermonologen
som är en beställning av KCSA, Kyr-
kans central för det svenska arbetet, i
samarbete med en arbetsgrupp. Före-
ställningen bjuds ut åt församlingarna i
Borgå stift som i sin tur kontaktat sko-
lorna. Femtio föreställningar är redan
inbokade, med början i januari i Kimito
och på Ungdomens Kyrkodagar i Karis
till kyrkodagarna i Åbo i maj.

Det handlar om en historisk pjäs..

– Jag är skådespelare. Jag försöker ta
mig in i människan som gjorde det här.
Vad lever han i för en tid? Hur påverkar
den honom? Hur påverkar familj och
skola honom? Och vad ledde det till?

Spreds med hjälp av ny teknik

Luther var inte ensam. Många andra
samtida reformatorer reagerade ock-
så på vad kyrkan blivit.

– Luther formulerade sina teser
och de fick snabbt spridning tack va-
re den nya boktryckarkonsten. En av
hans studenter översatte hastigt tesa-
rna från latin till tyska, lät trycka och
distribuera dem. På två veckor var te-
serna spridda över hela Tyskland och
inom två månader över Europa. Det
var inte bara en reformation utan ock-
så en revolution. Oavsett var man står
i förhållande till Luther har han haft
en otrolig betydelse för vårt samhäl-
le och språk.

Johan Fagerudd förvånas över hur

I VÅR ska Johan Fagerudd
varva Martin Luther med
att spela Strindbergs Ford-
ringsägare. Två olika, men
arga män, konstaterar han.

konkreta, raka och tydliga teserna är.

– Det är ord och inga visor, inga he-
liga och allmänna formuleringar utan
rakt på sak: "Varför bygger inte påven
kyrkan för sina egna pengar i stället för
att lura dem av fattiga?" Därför fick de
också ett sådant genomslag. Folk kun-
de identifiera sig med dem.

Teserna fick ett mycket större ge-
nomslag än vad Luther själv kunnat
tro. Han ville inte bryta med den ka-
tolska kyrkan, bara föra en diskussion.

– Han trodde att påven skulle bli
glad över att han engagerade sig. Han
var ju inte den enda som reagerade
över att kyrkan höll på med avlats-
handel och det marknadsspektakel
det blivit för att få ihop pengar till byg-
get av S:t Peterskyrkan i Rom. Han
ifrågasatte påvens auktoritet och det
fick man inte göra. Det var en otro-
lig grej att säga att förlåtelsen är gra-
tis när kyrkan samtidigt ville ha be-

Mirjam Tuominen revisited

BOOK

Besk brygd
Tema med variationer

Författare: Mirjam
Tuominen
Förlag: Eskaton

Det lilla svenska förlä-
get Eskaton, som enligt sin
webbsida har som avsikt

att "fokusera på av-
sides men relevanta
texter inom humani-
ora, samhällsveten-
skap och skönlitte-
ratur" har gjort en
viktig insats för den
finlandssvenska lit-
teraturen genom att ge ut
böcker av **Mirjam Tuomi-
nen**. De första som är ute är
Besk brygd och *Tema med
variationer*, men mer ska

följa – till exempel de mys-
tiska diktsamlingarna *Jesus
Kristus Lyra* och *Ave Ma-
ria*, som inte publicerats ti-
digare.

Tuominens texter är, lik-
som hon själv, känsliga,
hudlösa och rasande intelli-
genta. Hon har den sortens
obarmhärtiga blick som får
även det mest triviala att
lyfta och drabba läsaren i
sitt innersta.

Tuominen var sju år då
hon förlorade sin far. Han
drabbades av hjärtinfarkt

den första maj, segnade ner
på gatan, misstogs för en
fyllbult och fördes till häk-
tet, där han dog utan att
ha fått något vård. Faderns
död blev ett livslångt trau-
ma och grogrunden för Tu-
ominens författarskap.

Faderns berättelse in-
går i *Besk brygd*. I den före-
ställer hon sig hur han åter-
kommer till medvetande i
cellen, ser fängelsemurar-
na omkring sig, murar som
för honom förefaller välbe-
kanta.

När murarna rämnar och
fängelset öppnar sig är det
döden som kommer som
en befriare, så tänker hon
på det, hon som under hela
sitt liv kämpade mot lusten
att begå självmord.

I *Besk brygd* undersöker
hon förhållandet mellan bö-
del och offer. Boken utkom
år 1947 och är en reaktion
på det som då blottats om
andra världskrigets judeför-
följelser, men till Tuominens
styrka hör att hon kan skri-
va djupt berörande om vil-

ken offer-bödel-relation
som helst; till exempel om
en stackars katt som heter
Rasmus.

Hon har också en sär-
skild blick för barn. Den är
som skarpast, obarmhär-
tigast och mest kärleksfull
då hon skriver om dem som
ingen ville ha. Barnhems-
barnen. Eller Ahti, tre år,
"överlopps".

Det är hemskt, det är
strålande, det är gastkra-
mande aktuellt.

■ SOFIA TORVALDS

talt för den. Man förstår att de ville tysta honom. När påven första gången hörde vad Luther sagt avfärdade han honom som en full tysk munk som kommer att ta tillbaka allt när han nyktrar till. Men han nyktrade tydligen aldrig till.

Väcker också frågor

Att få reformationen inrymd i en 45 minuter lång pjäs är en utmaning i sig. Fagerudd har valt att koncentrera sig på tiden efter riksdagen i Worms 1521, då Luther blir bannlyst och fredlös.

– Vi möter honom i hans rum i slot-
tet Wartburg dit han nyss blivit bort-

förd som Junker Jörg, detta för att rädda hans liv. Där sitter han och funderar på vad han ska göra. Han väljer då att börja översätta Nya testamentet till tyska.

Det var revolutionerande, för på den tiden var Bibeln i huvudsak på latin eller på något språk som folket inte förstod. Genom översättningen gav Luther gemene man möjligheten att själv gå till källorna.

– Han ville att folket skulle få läsa Bibeln på sitt eget vardagsspråk. Inte bara prästerna ska tolka Bibeln, det ska man göra själv. Det medför förstås också ett visst ansvar.

Kommer pjäsen också att beröra Luthers mera kontroversiella åsikter?

– Det är viktigt att man inte blundar för de sidorna av Luther. Men allt kommer inte att rymmas i monologen. När den slutar i Wartburg är Luther i tretioårsåldern. Men i bakgrundsmaterialet till skolorna ska vi absolut ta upp det som väcker frågor hos Luther: Nazisterna använde sig av Luther för att rättfärdiga behandlingen av judarna, vilket är helt åt skogen. Luther är mot-sägelsefull då han säger att reformationen absolut inte ska genomföras med våld. Några år senare ger han furstarna rätt att slå ner ett bondeuppror. Luther är inget helgon, och vi ska ifrågasätta saker hos honom.

Vad kan vi lära oss av Luther i dag?

– Att tänka själva. Gå till tillbaka till källorna. Och framför allt att näden är gratis!

”Inte bara prästerna ska tolka Bibeln, det ska man göra själv. Det medför förstås också ett visst ansvar.”

PÅ TVÄREN CHRISTA MICKELSSON

Det jag lärt mig av tio burkar konserverat kött

En kväll för många månader sedan ringde det på dörren hemma hos oss.

Det var vår kurdiska granne som stack sig in med en påse livsmedel. Surskorpor, konserverat

kött och ärtsoppa. Jag frågade inte, men gissade att hon fått maten vid en utdelning av något slag och att hon och hennes familj inte förstått sig på dessa finländska delikatesser.

Sedan dess har hon regelbundet ringt på. Oftast får vi konserver, till julen

fick vi två burkar sommar-sill (hon förklarade att hennes man försökt steka sillen i stekpanna men att de inte tyckt att rätten var ätbar). Ibland ger jag och min man henne en påse frukter i utbyte, andra gånger tackar vi bara och tar emot.

Mina barn tycker om surskorpor. Min man äter gärna ärtsoppa till lunch. Konserverat kött förstår vi oss inte på och numera har vi ett stort lager i ett av röda köttkonserver i vårt kökskåp. De stora burkarna är skrymmande men jag förmår inte göra mig av

med dem. Jag tror nämligen att de har något att säga mig.

För det första: Att man inte kan avvisa en gåva utan att samtidigt avvisa givaren.

För det andra: Att jag är glad över att min granne tänkte på mig i stället för

att kasta bort maten. Hennes enkla gest har varit inledningen på en lågmäld men vacker vänskap.

För det tredje: Att det finns människor i den här världen för vilka en burk konserverat kött är en storslagen gåva, en sann skänk från ovan.

Nytt år, nya verktyg!

Årskalendern Ecclesia 2017

En behändig fickkalender med kyrko-
årets alla högtider och
bibeltexter.

Fontana Media,
ringpärm

13⁵⁰

Dagens Lösen 2017

Världens mest
spridda andakts-
bok. Här finns bi-
belord och en kort
psalmvers, dikt eller
reflektion för årets
alla dagar.

Fontana Media, hft.

9⁵⁰

Frivillig – Årsbok för Borgå stift 2016

19⁹⁰

Hur bygger vi kyrka tillsammans? Vilken är medlemmarnas plats i bygget? Årsbok för Borgå stift 2016 har temat ”Frivillig”. Stiftskrönika för året som gått samt kontaktuppgifter till församlingar och organisationer ingår.

Fontana Media, hft.

Fontana Media

www.fontanamedia.fi

tfn (09) 612 615 30 • info@fontanamedia.fi

EN TID för stillhet. Pilgrim och besökare tänder ljus i klostret Geghard.

I skuggan av Ararat

ARMENIEN. Med en historia som innehåller såväl Noaks ark, de första kristna katedralerna och ett folkmord känns Armenien nästan som en parallell värld.

TEXT OCH FOTO: **SAMI RANTAMÄKI**

Omringad av Azerbajdzjan, Iran, Turkiet och Georgien ligger armeniernas land gömt för omvärlden. Krigaren och patriarken Hayk, armeniernas anfa-der, är enligt traditionen avkomling till Noak. Legenden om Armenien börjar alltså den dag då Noaks ark strandade på berget Ararat. I dag kan berget endast skådas på avstånd, eftersom det ligger på den turkiska sidan av gränsen. Gränsen till Turkiet är stängd, och på grund av det omtvistade området Nagorno-Karabach har Armenien än i dag en väpnad konflikt med Azerbajdzjan.

Armenien är det mesta man inte förväntar sig av en post-sovjetisk stat och en ekonomi som är beroende av den armeniska diasporans stöd. Armenien kan sammanfattas i kloster, natur och aprikoser. Under sommaren stiger temperaturen till fyrtio grader och huvudstaden Jerevans gatukaféer är överfulla med folk. Jerevan är i folkmun kallad gatukaféernas stad, eftersom de flesta lediga trottoarer, innergårdar och parkhörn fungerar som uteserveringar. Kyrkor och köpcentrum trängs bland byggnader i sovjetisk arkitektur. Den sovjetiska nischen, som en brygga mellan det historiska Jerevan och det moderna,

smått vågade, ramar in en stad som gillas av de växande turistskarorna. Men en resa genom huvudstaden innebär bara ett skrap på ytan. Det är när man tar sig utanför Jerevan som det verkliga Armenien visar sig.

Besök i Gregorios håla

Landet har böjts som ett dragspel med höga toppar och låga dalar. Det enorma Armenien som en gång fanns har nu klämts in på ett område lika stort som norra Österbotten. Inte långt från Jerevan ligger Etjmiadzin, högsätet för den armeniska apostoliska kyrkan. Katedralen i Etjmiadzin, med en historia på över 1700 år, anses vara både Armeniens och världens äldsta katedral. I katedralen finner man även en bit av Noaks ark, som enligt legenden strandade inte långt från katedralen.

Ståtliga Ararat kan beskådas från många ställen, men den bästa blicken får man från klostret Khor Virap, endast ett hundratal meter från den turkiska gränsen. Här satt Gregorios Upplysaren, grundaren av den armeniska apostoliska kyrkan, fängs-

lad. Eftersom Gregorios inte lydde sin kungs order om att offra till andra gudar utan enträget predikade den kristna tron, blev han här slängd i en grotta för att dö. En kristen änka slängde i smyg ner mat till Gregorios och han överlevde tretton år i hålan. Efter att en ny kung tillträtt blev han slutligen befriad och upprättad. Under Gregorios tog hela Armenien emot kristendomen och landet blev så den första kristna nationen år 301 e.Kr. Gregorios håla kan i dag besökas genom trånga gångar och en stega som leder ned i en dunkel grotta under kyrkan.

Öster om Jerevan ligger klostret Geghard, där samme Gregorios fann en helig källa i bergen. I dalen som leder från klostret ligger ravinen Garni Gorge. Naturen har här genom basaltpelare format mästerverket Stenarnas symfoni. Basaltkolonnerna sträcker sig tiotals meter rakt upp medan de på andra ställen avverkar hundratals meter i slingriga formationer. Besöker man ravinen är det också värt att besöka templet Garni i närheten. Garni är ett hedniskt tempel från det första århundradet, rest

till solguden Mir. Efter kristnandet av Armenien byggdes templet om till ett sommarställe för landet ledare.

Kloster för olydiga munkar

Armenien är kontrasternas land. Medan du på förmiddagen kan njuta av närmare fyrtio grader i Jerevan så kan du på eftermiddagen småfrysa vid Sevan-sjön. Sevan-sjön är den största sjön i Kaukasusregionen och ligger på 1 900 meters höjd över havet. Längs Sevans stränder ligger åtskilliga kloster, varav Sevanavank från 800-talet är det mest kända. Klostret fungerade delvis som skampåle för munkar som inte ansågs leva enligt kyrkans normer. Munkarna fick en underbar utsikt över Sevan, men också strikt skolning – och inget kött och vin eller andra förströelser.

Ett längre veckoslut i Armenien ger en försmak av landet vid Ararats fot. För en djupare bekantskap krävs minst en vecka, eftersom södra Armenien även innehåller mängder av historiska platser och vacker natur. Dess historia, överväldigande natur och vänliga befolkning lämnar ändå ingen oberörd.

DET ARMENISKA FOLKMORDET

- **Omkring 1,5 miljoner** armenier utplånades från sitt historiska hemland inom det Osmanska riket mellan åren 1915 och 1922.
- **Händelserna har** ännu dag inte erkänts som folkmord av Finland. Trots protester från Turkiet erkände Tyskland folkmordet år 2015.

”Under Gregorios tog hela Armenien emot kristendomen och landet blev så den första kristna nationen år 301 e.Kr.”

RESA TILL ARMENIEN

- **Enklast tar** man sig till Jerevan med mellanlandning i Riga, Kiev eller Moskva.
- **Ensamresande kan** ty sig till tåg och buss för att resa omkring, i övrigt är det enklast att hyra en bil. De flesta turistbyråer kan ordna en hyrbil med chaufför, som samtidigt fungerar som guide.
- **I huvudstaden** Jerevan talar många engelska och servicenivån är hög.
- **Resor till** området Nagorno-Karabach och gränsen till Azerbajdzjan bör undvikas. Gränsövergångarna till Turkiet och Azerbajdzjan är stängda.

UR EVANGELIET

”Då kallade Herodes i hemlighet till sig stjärntydnarna och förhörde sig noga om hur länge stjärnan hade varit synlig.”

Läs mera i Matt. 2:1–12.

OM HELGEN

En resa på tolv eller tretton dagar

Hos oss heter den här söndagen trettondagen och som namnet antyder infaller den tretton dagar efter jul. Så lång tid tog det för Österns vise att resa till Betlehem sedan de sett julens stjärna uppenbara sig på himlen.

Tidigare har man också räknat med julannandagen som dag ett, vilket leder till att trettondagen (som i många länder kallas Epifania) infaller den tolfte dagen. Därför pratar man till exempel i Storbritannien och Tyskland om julens tolv dagar eller om tolv heliga nätter.

RUNT KNUTEN

”Stjärntydnarnas tillbedjan.”

Trettondagens tvåspråkiga högmässa kl. 12 i Helsing kyrka S:t Lars i Vanda.

Gott nytt retreat-år!
Välkommen på en avkopplande och
skön retreat på Snoan under 2017!

Retreatgården Snoan
Lappvikgårdsväg 22 B
10820 Lappvik

019-244 3032
www.snoan.fi

INSIDAN

Ansvarig redaktör:
Erika Rönngård,
040 831 6614,
annons@kyrkpressen.fi

Annonsera i Kyrkpressen!
Robin Norrback 044 027 0293, robin.norrback@kyrkpressen.fi
Jonny Åstrand 050 092 4528, cjcenter@malax.fi
Kyrkliga annonser: 040 831 6614, annons@kyrkpressen.fi

BETRÄKTELSEN PER STENBERG

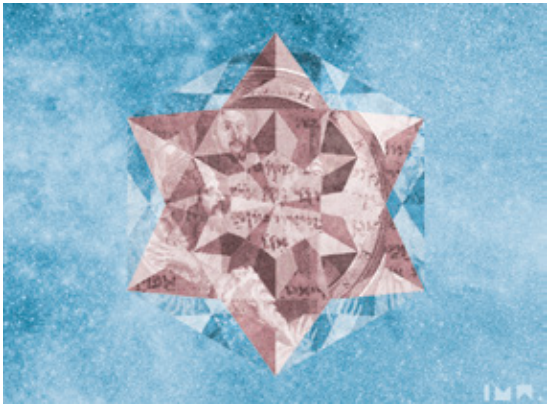

ILLUSTRATION: IDA WIKSTRÖM

Vilken vishet?

VI MÖTER i berättelsen om de vise männen några olika former av vishet.

De vise männens vishet, en vishet som kunde tyda tecknet, förstå att en kung hade fötts fjärran ifrån, drev dem ut på en lång resa. Deras vishet för dem till Jerusalem för att få veta var den kung som stjärnan hade visat har fötts. I Jerusalem fanns ju det andliga ledarskapets vishet. Den visheten förde de långväga stjärntydnarna vidare till Betlehem. De andliga ledarna öste vishet ur skrifterna, ur de ord som tidigare generationers heliga fått förmedla. Men de andliga ledarnas vishet får av någon anledning inte iväg dem själva för att söka kungen. De stannar kvar och skickar stjärntydnarna för att rekognosera.

Den tredje visheten är kung Herodes vishet. Han har en hel del kunskap om kampen om makten. Men hans väg till makten har varit en blodig väg. Den har krävt sina offer, i familjen och släkten för att eliminera all konkurrens, också sådan som bara finns i hans huvud. Den visheten försöker också komma åt den nyfödda kungen. Inte heller den visheten driver iväg honom, han skickar bara iväg stjärntydnarna med uppmaningen att komma tillbaka och visa vägen så att också han ska kunna komma och ära den nya konungen. Vi anar här en vishet som inte skyr några medel att nå sitt mål. Frågan är om vi ens kan kalla den vishet.

MEN VI ser ännu en vishet, större än de tidigare. Det är Guds vishet, en vishet som förmår beskydda det lilla liv som håller på att föra in Guds rike i världen på ett helt nytt sätt. Den visheten sänder genom en dröm de vise hemåt på andra vägar än via Herodes och Jerusalem. Den visheten sänder iväg Josef med sin lilla familj på flykt undan avgrundskrafterna av hat och paranoia. Det är också Guds vishet som för stjärntydnarna har uppenbarat något av det innersta i det lilla barnets väsen. Vi ser de insikterna uttryckta i de beryktade gåvorna. Guld för en konung, rökelse för en präst och myrra för att ta hand om ett lik. Kan det ha varit så att stjärntydnarna fått ana något av Jesus uppgift här i världen.

Predikaren skriver: ”Allt har han gjort skönt i sin tid. Också evigheten har han lagt i människornas hjärtan. Ändå kan de inte förstå Guds verk, från begynnelsen till änden.” (Pred 3:11.) Han har så rätt och vilken nåd att vi inte förstår oss på Guds vägar och tankar, skulle vi göra det skulle han inte vara Gud.

Per Stenberg är kyrkoherde i Karleby svenska församling.

#bönetwitter

Gud vi böjer oss inför din vishet. Herre låt din goda vilja ske i våra liv och i vår värld. O Herre ge oss din frid! Välsigna oss o Herre!

Följ Kyrkpressens bönetwitter på sökordet #bönetwitter
Veckans tweet är skriven av Per Stenberg.

HELGENS TEXTER

FÖRSTA LÄSNINGEN
Jes. 49:5–7

ANDRA LÄSNINGEN
Kol. 1:24–27

EVANGELIUM
Matt. 2:1–12

Trettondagen. Temat är ”Jesus, världens ljus”.

PSALMFÖRSLAG

50, 841, 842, 49.

Psalmerna är valda av Dag-Ulrik Almquist.

VECKANS PERSON

DE TRE VISE MÄNNEN var kanske inte exakt tre. Antalet nämns inte i Bibeln utan är en del av traditionen som uppstått kring trettondagen.

Det uppstod tidigt en riklig legendbildning kring de stjärntydnare som uppvaktade Jesusbarnet. De vanligaste namnen i den västliga kristna traditionen är Kasper, Melker och Baltsar, men det förekommer många andra namn.

I konsten avbildas de ofta med olika hudfärger och i olika åldrar. Deras knäböjande kring krubban symboliserar hur hela mänskligheten tillber Jesus.

KALENDERN 5–12.1

DOMPROSTERIET

BORGÅ
FR 6.1 KL. 12: HÖGMÄSSA i domkyrkan med prästvigning, Björn Vikström, Lindgård, Linus Stråhlman, Tollander, Cornicines Borgoensis.
SÖ 8.1 KL. 10: GUDSTJÄNST i St. Olofs kapell, Smeds, Helenelund
KL. 12: HÖGMÄSSA i domkyrkan, Wilén, R. Stråhlman, Söderström. I högmässan kläs dopträdet av. Trädet har samlat på sig löv under ett helt år och töms under högmässan då söndagens tema är Dopets gåva. Ni får då gärna komma och ta emot Ert barns löv, som Ni får behålla som minne.
KL. 18: KVÄLLSMÄSSA i Lilla Kyrkan, R. Stråhlman, Evening Mess, testund

LAPPTRÄSK
to 5.1 kl. 14: Missionskretsen i församlingens hemmet, Carita Illman, SL
fr 6.1 kl. 12: Trettondagens högmässa i kyrkan, SL, PJ
sö 8.1 kl. 12: Högmässa i kyrkan, SL, PJ. Kyrkkaffe i Lilla kyrkan
on 11.1 kl. 9.30: Vuxen-barn i församlingens hemmet, GN
to 12.1 kl. 9.30: Öppet Café i Annagården, GN

LILJENDAL
fr 6.1 kl. 10: Trettondagens högmässa i kapellet, SL, PJ
sö 8.1 kl. 10: Högmässa i kapellet, SL, PJ
ti 10.1 kl. 10: Vuxen-barn i Mariagården
ti 10.1 kl. 14: Andakt i Rosenkulla
to 12.1 kl. 9.30: Öppet Café i Annagården, GN

LOVISA
Gudstjänst: med de vackraste julsångerna fr 6.1 kl 10 i kyrkan, Blom, Tollander, Katarina Sjöblom, violin
Högmässa: sö 8.1 kl 10 i kyrkan, Blom, Tollander
Samkristen förbönstjänst: må 9.1 kl 18 i församlingsgården
En Euros Café: ti 10.1 kl 11–13 i församlingens hemmet
Pensionärsföreningen: ti 10.1 kl 13 i församlingsgården: Lovisanejdens Lucia
Mässa i Taizéstil: to 12.1 kl 18 i kyrkan, af Hällström, Tollander, Musikensemble

PERNÅ
Tvåspråkig julfest: fr 6.1 kl. 14 för alla församlingsbor. Program i Pernå kyrka och grötsservering och fri samvaro i Sockenstugan. Medverkande: Lucia med tärnor, Blokomblaanda-kören och en ”Tiernapoika”-grupp, under ledning av Mia Makaroff.
Högmässa: sö 8.1 kl. 10 i Pernå kyrka. Silfvergrén, Kalliokoski

SIBBO
Sibbo kyrka: Musik på Trettondagen – Psalmgudstjänst: 6.1 kl. 18. Camilla Ekholm, Lauri Palin, Mauriz Brunell, körer från Sib-

bonejden. Mässa: 8.1 kl. 12. Katja Korpi, Brunell.
Diakonisyföreningen: 9.1 kl. 15, hos Doris Sundberg (Skogsvägen 14).
Vikings Veranda: 9.1 kl. 19, Prästgården. Patrik Frisk.
Dagklubben: 10.1 kl. 9, S:kulla församlingssal. Isabella Munck, Kjell Lönnqvist.
Äldre i Söderkulla: 11.1 kl. 13, Manna. Korpi.
Kakaoclubben: 13.1 kl. 9.30, Kyrkoby församlingsshem. Munck, Milja Westerlund.
www.sibbosvenskaforsamling.fi

HELSINGFORS PROSTERI

JOHANNES
Mer information på Johannes hemsida: www.helsingforsforsamlingar.fi/johannes
Fr 6.1 kl. 12: Carols i Johannes. Julsångsgudstjänst i anglikansk tradition i Johanneskyrkan. Westerlund, församlingens kantori, S:t Jacobskören samt Tomas Vokalensemble.
Sö 8.1 kl. 10: Högmässa i S:t Jacobs kyrka. Westerlund, Henricson. Kyrkkaffe.
kl. 12: Högmässa i Johanneskyrkan. Lindström, Busck-Nielsen, Enlund. Kyrkkaffe.
Må 9.1 kl. 14–18: Häng i Tian. Öppet hus i ungdomslokalen. Romberg.
ti 10.1 kl. 12: Lunchmusik i Gamla kyrkan med Anna Pulli.
On 11.1 kl. 14–15.30: Diakoniträffen i S:t Jacob. Möt Alf Lindberg, informationssekreterare i Helsingfors kyrkliga samfällighet under många år.
kl. 18: Veckomässa i Gamla kyrkan. Busck-Nielsen, Almquist.

MATTEUS
Matteus hemsida: www.matteus.fi
Kansliet är stängt 6.1.
MATTEUSKYRKAN Åbohusvägen 3
Fr 6.1 kl. 10: högmässa, Stefan Forsén, Matteus kyrkokör, Mimi Sundroos, Anders Forsman. Kyrkkaffe.
Sö 8.1 kl. 10: högmässa, Helena Rönberg, Mimi Sundroos. Kyrkkaffe.
Sö 8.1 kl. 18: kvällsmässa. Efteråt kvällste i Matteussalen.
Må 9.1 kl. 18: infotillfälle för skrib-aföräldrar, 1 vän.
ti 10.1 kl. 18.30: kyrkokören övar, Mimi Sundroos.
On 11.1 kl. 15.30–17: VårTon, Mimi Sundroos (1 vän).
On 11.1 kl. 18: Matteus Ungdom –mässa. Kort mässa med bönevandring. Kyrkfika efteråt.
To 12.1 kl. 11–12.30: Folkhälsans sällskapsgrupp.
To 12.1 kl. 12–14: stickklubben, Carita Riitakorpi.
Startdagar för skriba 2017:
Fr 13.1 kl. 16.30–21 Sportis
Lö 14.1 kl. 10–14.30 Lekis 1
Lö 14.1 kl. 15–19.30 Lekis 2
Sö 15.1 kl. 10–14.30 Lekis 3

Sö 15.1 kl. 15–19.30 Lekis 4

PETRUS
www.petrusforsamling.net
Fre 06.01 kl. 10 Trettondagens gemensamma gudstjänst: i Månsas kyrka, Skogsbäcksv. 15. Björk, Ahlberg.
Sö 08.01 kl. 10 Högmässa: Munksnäs kyrka, Tegelst. 6. Björk, Ahlberg.
kl. 12 Högmässa: Äggelby gamla kyrka, Brofogdev. 12. Björk, Ahlberg.
ti 10.01 kl. 19 Förbön och Tack: i Munksnäs kyrka, Raumov. 3. Lassus och Ahlberg. Förbönsämnen tas emot till tfn (09) 23407171 tisdagar mellan kl. 10–12 och per e-post pray.petrus@evl.fi
Ons 11.01 kl. 14.30 Barnkör: i Hagasalen, Vesperv. 12. Alla barn från 6 år uppåt varmt välkomna! Ledare Liisa Ahlberg.
Övrigt:
Äktenskapskursen: Investera i din relation den här våren. Sju kvällar med mat, föredrag och goda samtal med din partner. Kursen ger praktiska verktyg för att bygga en stark och sund relation med ett livslångt perspektiv. För gifta par i alla åldrar. Kostnad för maten är 40€/par för hela kursen. Café Torpet, Köpingsvägen 48 kl 18.30 torsdagar 9.2–30.3. Anmälan till petrus.fors@evl.fi

HELSINGFORS PROSTERI
Utställningen Helsingfors julkrubbor 2016: kan du bese i centrum av staden längs Alexandersgatan med omgivning fram till 8.1.2017. Mer info: www.jouluseimet.fi
Julradion: ljuder under hela advents- och jultiden fram till 6.1.2017. Mer info: www.julradion.fi
Församlingarnas samtalstjänst: dejourerar på tfn 01019-0072 (från utlandet +358 1019 0072) varje kväll kl.20–24. En webbase-rad hjälptjänst finns på adressen http://evl.fi/natjour
Användaren behöver inte uppge namn, e-postadress eller andra uppgifter som kan leda till identifiering utan väljer själv en signatur och ett lösenord. Ring eller skriv när Du behöver stöd! Du kan dessutom skriva ett handskrivet brev till Kyrkans brevjour, PB 210, 00131 Helsingfors, som behandlas anonymt och konfidentiellt. Kyrkans chatt dejourerar måndag till torsdag kl.18–20.
KAMPENS KAPELL: är öppet vardagar 8–20 och veckoslut samt helgdagar 10–18. Mer info **www.helsingforsforsamlingar.fi**

DEUTSCHE GEMEINDE
Fr 6.1. um 11 Uhr: Gottesdienst zu Epiphania (Matti Fischer)
So 8.1. um 11 Uhr: Gottesdienst (Matti Fischer)

OLAUS PETRI
Trettondedag jul 6.1 kl. 16: Julspel och julfest för stora och små. Olaus Petrikören medverkar.

RADIO & TV

Andrum kl. 6.54

(med repris 9.10)

To 5.1 Pär Lidén, Åbo **Sö** 8.1 9.03 Ett ord om helgen **Må** 9.1 Christer Romberg, Borgå **Ti** 10.1 Heidi Juslin–Sandin, Esbo **Ons** 11.1 Karl Sällström, Helsingfors **To** 12.1 Sarah Tiainen, Karleby.

VEGA

Aftonandakt kl. 19.15

To 5.1 Hedvig Långbacka, Helsingfors **Fre** 6.1 Maria Westerlind, Helsingfors **Sö** 8.1 Dopets gåva. Textläsare: Hele–ne Liljeström och Stefan Djupsjöbacka. (repris) **Må** 9.1 Fredrik Martin, Ekenäs (repris) **Ti** 10.1 Karin Saarukka, Neder–vetil **Ons** 11.1 Peter Sundqvist, Purmo **To** 12.1 Marina Motaleff berättar om re–formatorn Martin Luthers hustru Kat–harina von Bora.

VEGA

Gudstjänst kl. 13.03

Fre 6.1. Liturgi med Helsingfors or–todoxa församling. Liturgin förrättas av Teemu Toivonen. Diakon: Pär Si–lén. Kantor: Satu Vola. Mariam–kören medverkar. **Sö** 8.1. Gudstjänst med Sundom Mis–sionsförsamling. Predikant och mö–tesledare Catarina Olin. Pianist: Linus Lindman. Körledare: Emma Wallin–Flottorp. Kör: Vasa gospel.

VEGA

HIMLALIV

Varför är jag så ensam?

Kom in på kaffe, säger Ro–land Grankulla. Du behöver inte stanna länge om du inte vill, det räcker med bara fem minuter.

Himlaliv på Arenan och i Yle Fem må 9.1 kl 18.30, repris ons 11.1 kl 22.30.

Sö 8.1 kl. 11: Högmässa. Viinikka, Laakkonen–Yang.

MELLERSTA NYLANDS PROSTERI

■ **ESBO**
Högmässor m.m.: Trettondagen fre 6.1. Esbo dom–kyrka kl. 12.15. Alla präster och kantorer. Välsignelse av nyanställ–da. Kyrkkaffe i församlingsgården. Esbo domkyrka kl. 17 tretton–dagskonsert med Spira Ensemble, dirigent Kari Turunen. Fritt inträde, program 10 €. **Sö** 8.1. Esbo domkyrka kl. 12.15. Jäntti, Wikman. Kyrkkaffe i Sock–enstugan. **Familjeklubbarna, dagklubbarna och miniorklubbarna:** start fr.o.m. 9.1. Mer info: www.esboforsam–lingar.fi

Sportlovsdagsläger i Mattby ka–pell: För barn födda 2009–2006. Må 20.2 – fre 24.2 kl. 8.30–16.30. Pris 70 €/barn. Ute– och inneak–tiviteter, pyssel, lekar, vintersport m.m. Anmälningar o.m. 29.1 på www.esboforsamlingar.fi/barnla–ger. Platserna bekräftas v. 5. Mer info: Kira Ertman, 050 358 1014, kira.ertman@evl.fi. **Samlingar för seniorer och dagle–diga kl. 13–15:** Köklax kapell ti 10.1, Karabacka kapell to 12.1, Träffdax i Köklax kapell ti 17.1, Kalajärvi ka–pell to 19.1, Södricks kapell on 25.1. Kretsen i Sökö kapell startar när utrymmesfrågan har lösts, mer information senare. **Församlingslunch:** Olars kyrka, svenska sidan, varje ti kl. 12–14. Start 10.1. Pris 5 €. **Handarbetsgruppen:** Vita huset, Prästgårdsgränden 1, varje ti kl. 16–19. Start 17.1.

Öppen mottagning: Kyrktian, Kyr–kog, 10, varje helgfri må och to kl. 10–12. Diakoniarbetare på plats, man kan komma in i olika ären–den, beställa längre tid till själa–vård, för utredning av ekonomiska bekymmer m.m

■ **GRANKULLA**
Fr 6.1 kl. 12 Trettondagens hög–mässa: Ulrik Sandell, Heli Peitsalo. Kyrkkaffe i övre salen. **Sö 8.1 kl. 12 Högmässa:** Daniel Nyberg, Barbro Smeds. Kaffe i nedre salen. **Ti 10.1 kl. 9.30 Familjelyktan:** i Sebastos, Yvonne Fransman, Heli Peitsalo. **Kl. 9.30– 11 Diakonimottagning:**

och brödutdelning. **Kl. 15 Tvåspråkig mentalvårds–grupp:** i Sebastos, Catherine Granlund. **Kl. 18 Damkören Grazia:** i övre brasrummet, Heli Peitsalo. **On 11.1 kl. 13.30 Kyrkosyfören–ingen:** i övre brasrummet. **To 12.11 kl. 10–11 Lovsång och bön:** i övre brasrummet, Catherine Granlund.

■ **KYRKSLÄTT**
De vackraste julsångerna: fr 6.1 kl. 16 i Haapajärvi kyrka. Lupander, Punt. **Högmässa i Kyrksläotts kyrka:** sö 8.1 kl. 12, Claus Ståhlberg, Susann Joki. **Sång och bön i koret:** må 9.1 kl. 18.30 i Kyrksläotts kyrka. **Lopptorget i Gesterby öppet:** on 11.1 kl. 15–17. **Verksamheten startar vecka 3. Kyrkoherdeämbetet öppet må–to kl. 9–15. Fredagar stängt. Tel. (09) 8050 8292. Epost kyrkslatts.svenska.forsamling@evl.fi. www.kyrkslattsvenska.fi**

■ **TAMMERFORS**
Fre 6.1: Trettondagens gudstjänst med julsånger kl 15 i SvH, Kim Rantala, Paula Sirén, Lotte Nyberg (trumpet) **Sö 8.1:** Gudstjänst kl 11 i SvH, Kim Rantala, Per–Ole Hjulfors predi–kar, Paula Sirén **Ti 10.1:** Mammor, pappor och barn kl 10–12 i SvG **Ti 10.1:** Tisdagsklubben kl 13.30–15.30 SvG **Ons 11.1:** Onsdagskaffe kl 13 i SvH, Årets start

■ **VANDA**
Trettondagens tvåspråkiga hög–mässa, Stjärntydarnas tillbedjan: 6.1 kl. 12 i Helsinge kyrka S:t Lars tillsammans med Tikkurilan srk. K. Andersson, S. Laakso. **Högmässa:** sö. 8.1 kl. 10 i Helsinge kyrka S:t Lars. M. Fagerudd, A. Ekberg. **Mässa i Taizéanda:** sö. 8.1 kl. 12 i S:t Martins kapell. M. Fagerudd, A. Ekberg. **ViAnda–kören:** övar ons. 11.1 kl. 12 på Helsinggård, Konungsvägen 2.

RASEBORGS PROSTERI

■ **EKENÄSNEJDENS SVENSKA Trettondagen fr 6.1:** Kl. 16 Hela församlingens julfest

i Ekenäs församlingshem GDT, Lindström, Cleve, Burgmann, Nygård. Servering, program och lucia–avslutning. För skjuts från Bromarv, Tenala och Snapper–tuna ring pastorskansliet i Ekenäs (019–2411060) senast on 4.1 kl. 12. **Högmässa/gudstjänst sö 8.1:** Kl. 10 Ekenäs kyrka, Wilman, Burgmann. Kl. 10 Tenala kyrka, Westerholm, Lindroos. Kl. 12 Snappertuna kyrka, Wes–terholm, Burgmann. **Info:** www.ekenasnejdensfor–samling.fi

■ **INGÅ**
Tvåspråkig högmässa: fre 6.1, trettondagen, församlingens års–dag, välsignelse av nya anställda, kl 10.00 i Ingå kyrka. Sjöblom, Hellsten, Gustafsson Burgmann, kyrkokören. Kyrkkaffe i försam–lingshemmet. **Gudstjänst:** sö 8.1, 1 s. e. tretton–dagen kl 10.00 i Degerby kyrka. Sjöblom, Gustafsson Burgmann. **Bibelgrupp:** må 9.1 kl 18.30 i Prästgården. Hellsten. **Församlingsträff:** ons 11.1 kl 14 i Prästgården. Annette Taipalus, Hellsten. **Familjecafé:** to 12.1 kl 9.30–12 i församlingshemmets källarvåning. Eklund. **Kyrkofullmäktige sammanträder:** to 12.1 kl 18 i församlingshemmet.

■ **KARIS–POJO**
Andakt, To 5.1: kl. 12.45 i Mariahemmet **Trettondagens högmässor, Fr 6.1:** kl. 10 i S:ta Katarina kyrka, Karis. kl. 12 i S:ta Maria kyrka, Pojo. **Gudstjänst/ högmässa/ Sö 8.1:** kl. 10 i S:ta Katarina kyrka, Karis. kl. 12 i S:ta Maria kyrka, Pojo. **Mera info:** www.karis–pojofo–samling.fi

ESBO STIFT

■ **LOJO**
Fre 6.1. kl. 13: Trettondagens högmässa i Virkby kyrka. Gideo–niterna besöker högmässan och har info vid kyrkkaffet. Kyrkkaffe och kyrktaxi. **Ti 10.1 kl. 13.30:** Svenska kretsen samlas i Virkby kyrka. Kyrktaxi.

REGION 2

ÄBOLANDS PROSTERI

VÄSTÄBOLAND
Pargas församlingsdistrikt: **Fr 6.1 kl. 10:** Trettondagens högmässa i Pargas kyrka, Wikstedt, Grönqvist, Lehtonen. – kl. 16: Trettondagskonsert i Pargas kyrka med Pargas Kyrkokör under ledning av Hanna Lehtonen. Efter konserten trettondagskaffe i för–samlingshemmet. **Sö 8.11 kl. 10:** Högmässa i Pargas kyr–ka, Grönqvist, Wikstedt. Lehtonen. **On 11.11 kl. 18:** Veckomässa i Pargas kyrka, Wikstedt, Lehtonen. **Nagu kapellförsamling:** **Fr 6.1 kl. 11:** Trettondagens högmässa i Nagu kyrka, Granström, Ollila. **Sö 8.11 kl. 11:** Finskspråkig mässa i Nagu kyrka, Granström, Ollila. **Korpo kapellförsamling:** **Fr 6.1 kl. 10:** Trettondagens grötfest i Korpo församlingshem, Killström, Sö–derholm, Granlund. **Sö 8.11 kl. 11:** Högmässa i Korpo kyrka, Killström, Granlund. **Houtsjär kapellförsamling:** **Fr 6.1 kl. 11:** Trettondagens högmässa i Houtsjär kyrka, Heikkilä, Heikkilä.

Marthornas kyrkhelg. **Iniö kapellförsamling:** **Fr 6.1 kl. 11:** Trettondagens högmässa i Iniö kyrka, Vuola.

ÄBO
fre. 6.1: kl. 12 Högmässa, S:t Marie kyr–ka. Mullo (pred), Björkgren (lit), Lempa. Åbo Svenska Kyrkokör (dir. Marjo Danielsson) medverkar. Kyrkkaffe (5€/pers) med De Vackraste Julsång–erna efter högmässa i prästgården. Kyrkbuss (5€/pers) start kl. 11.30 vid Ortodoxa kyrkan – Eriksgr. – Allég. – Martinsbron – Österlångg. – Nylandsg. – Aningaisg. – Raunistulaaallen – till S:t Marie kyrka (påstigning sker vid buss–hållplatserna längs rutten), retur efter kyrkkaffet. **sö. 8.1:** kl. 12 Högmässa med konfir–mation, Domkyrkan. Wahrman (pred), Bäck (lit), Danielsson, Lempa. **ons. 11.1:** kl. 12 Frukostklubben, Svens–ka Klubben (Aurag. 1) kl. 13 Café Orchidé, Aurelia. kl. 18 Veckomässa, Aurelia. Öhman. **to. 12.1:** kl. 11 Knattekyrka, Aurelia. Björkgren. kl. 18 Bibelsamtalsgruppen, Aurelia.

ÅLANDS PROSTERI

HAMMARLAND
Trettondagen (Epifania) 6.1: Taizégudstjänst kl 12 Ingemar Johansson, Carl–Micael Dan **1 sö e trettondagen, 8.1:** Högmässa kl 12 Ingemar Johansson, Carl–Micael Dan **JOMALA** **http://jomala.evl.ax** **Fr 06.01 kl 11.00:** Trettondagsmässa K Danielsson, F Erlandsson, A Karlsson **Sö 08.01 kl 11.00:** Högmässa K Daniels–son, E–H Hansen, A Karlsson **To 12.01 kl 12.00:** Herrlunch i Olofsgår–den S Ång **To 12.01 kl 18.00:** Bibelgruppen i Olofs–gården S Ång **Ti 10.01 kl 12.30:** Syföreningen startar M–L Nordberg

MARIEHAMN
06.01 Högmässa: kl. 11 i S:t Görans, G S, J, D. **08.01 Högmässa:** kl. 11 i S:t Görans, J–E K, G K. **12.01 Lunchmässa:** kl. 11.30 i S:t Gö–rans, J–E K, G K. **Sopplunch:** kl. 12 i församlingshemmet. Pilgrimsvandringinformation, M W, Kiki Alberius–Forsman. **Kyrktaxi mot beställning, tfn 19500.**

SUND–VÄRDÖ
Trettondagen 6.1 kl. 12.00: Julandakt med gröt i Vårdö församlingshem. Välkomstkaffe för Outi och Pipsa. Outi Laukkanen, Pipsa Juslin. **Söndag 8.1 kl. 11.00:** Högmässa i Sunds församlingshem. Välkomstkaffe för Outi och Pipsa. Outi Laukkanen, Pipsa Juslin. **http://sund–vardoforsamling.fi/**

NÄRPES PROSTERI

KORSNÄS
Trettondagen, fre 6/1 11.00: Gudstjänst i Taklax bönehus, Guy Kronqvist, De–seré Granholm. **Sö 8/1 11.00:** Gudstjänst i Kyrkan, Guy Kronqvist, Deseré Granholm. **Ti 10/1 13.00:** Sorgegrupp i Försam–lingshemmet. **On 11/1 18.00:** Skriftskola i Försam–lingshemmet.

KRISTINESTAD
kristinestadssvenskaforsamling.fi
Trettondagen: 6.1 kl 12 Gemensam högmässa i Sideby, Norrback, Marti–kainen, Glädjedropparna , servering. **Gudstjänst:** sö 8.1 kl 10 i L:fjärds förs. hem, kl 12 i K:stads frs.hem, Norrback, Martikainen. **Karagrupp:** on 11.1 kl 19 i L:fjärds frs. hem.

NÄRPES
www.narpesforsamling.fi
Närpes
Trettondagen 6.1 kl 12: Gemensam högmässa A.Blomberg pred., Ingves–gård lit., S.Lindén, S:ta Maria förs.kör, Elias Jakobsson orgel. **Fr 6.1 kl 18:** Sånggudstjänst i Töjby by–kyrka med systrarna Högbacka.

Sö 8.1 kl 12: Gemensam högmässa i Pörtom kyrka. **Må 9.1 kl 13:** Dagklubben startar i Drängstugan. **Ti 10.1 kl 19:** Festmässa i kyrkan med anledning av Kyrkomusikerföreningens 90–årsjubileum. **Fr 13.1 kl 9.30:** Föräldra–barn startar i Drängstugan. **Övermark**
Trettondagen 6.1 kl 12: Gemensam högmässa i Närpes kyrka. **Sö 8.1 kl 12:** Gemensam högmässa i Pörtom kyrka. **Ti 10.1 kl 13:** Dagklubben startar i förs. stugan. **On 11.1 kl 9:** Föräldra–barn startar i förs. stugan. **Pörtom**
Trettondagen 6.1 kl 12: Gemensam högmässa i Närpes kyrka. **Sö 8.1 kl 12:** Gemensam högmässa Ingvesgård pred., Sundqvist lit., G.Lindén. **Ti 10.1 kl 8.45:** Dagklubben startar i förs.hemmet. **On 11.1 kl 9:** Föräldra–barn startar i förs.hemmet. **On 11.1 kl 18:** Open stage–kväll med sång o musik i kyrkan, Pörtomkören o medv. i kyrkomusikdagarna.

KORSHOLMS PROSTERI

BERGÖ
Fr 6.1 kl 14 Trettondagen: Gudstjänst, Englund, Brunell. **Sö 8.1 kl 14 1 sö e Trettondagen:** Guds–tjänst, Englund, Brunell.

KORSHOLM
Gudstjänst: 6.1 kl 10 i kyrkan. Berg, Westerlund, Nordqvist–Källström och kyrkokören **De vackraste julsångerna:** 6.1 kl 18 i Smedsby förs.gård. Furahakören medverkar. **Julfest med Kyrkans Ungdom:** 7.1 kl 18 i förs.hemmet i Gamla Vasa. Medv. Leon Jansson, Berg o Nordqvist–Källström. Sång o. musik Oskar o. Anna Skoglund, Susanna Björkstrand, Furahakören. Servering. **Gudstjänst:** 8.1 kl 10 i kyrkan. Berg o Nordqvist–Källström. Furahakören medverkar. **Högmässa:** 8.1 kl 12 i Smedsby förs. gård. Berg o Nordqvist–Källström **Bönegruppen:** inleder 10.1 kl 19 i Smedsby förs.gård. Träff varje vecka, ingång fr. Niklasvägen, rum Grön. Nya välkomna! **Karaträffar:** varannan onsdag (jämna veckor) inleder 11.1 kl 14–16 i Smedsby förs.gård ingång E. **Missionssyföreningen:** inleder 16.1 kl 13–15, i Smedsby förs.gård, rum Glöd. **Pensionärssamling:** 16.1 kl 13 Jungsbo, 24.1 kl 13 Helsinghörnan och 25.1 kl 13 Veikars pensionärsh. **Alla församlingens öppna familjedag–klubb:** terminsstart med gemensam träff 20.1 kl 9:30 i Smedsby förs.gård med finska församlingen. Program, pyssel, musik o. lunch.

KVEVLAX
Gudstjänst: fr 6.1 kl 10, Örn, Heidi Lång. **Högmässa:** sö 8.1 kl 10, E. Kuni, Heidi Lång. **Mathjälpen:** varje må kl 10 i ds. **Klubbis i Hankmo börjar:** må 9.1 kl 12.30. **Junior i Kvevlax börjar:** ti 10.1 kl 13.15. **Föräldra–barn börjar:** on 11.1 kl 10 i ds. **Pensionärssamling:** on 11.1 i fh, mat kl 12.45, samling kl 13.30. **Klubbis i Kuni börjar:** fr 13.1 kl 12.30.

MALAX
Gudstjänst: fre 6.1 kl 10 i kyrkan. Norr–back, Lax. **Gudstjänst:** sö 8.1 kl 10 i kyrkan. Norr–back, Erica Nygård. **Dagklubben:** må 9.1 i FH. Grupp I kl 9–12 och grupp II kl 13–16. **Karacafé:** må 9.1 kl 10 i KH. Arr. Äldre–rådet och Folkhälsan i Malax. **Småbarnsträffen:** ti 10.1 kl 10–11.30 i FH. **Missionssyföreningen kl 13–15:** ti 10.1 i KH och to 12.1 i FH. **Ekumenisk bön:** ti 10.1 kl 18 i Betel. **Trollarna:** övar to 12.1 kl 17.45 i KH. **Projektkören:** övar to 12.1 kl 19 i KH.

PETALAX
Gudstjänst på trettondagen: fr 6.1 kl. 11. Björklund, Brunell

Gudstjänst: sö 8.1 kl. 11. Björklund, Brunell

REPLÖT
Trettondagen, Gudstjänst: Replot kl. 10. Kaski, Wargh. **Trettondagen, Missionsjulfest:** Replot församlingshem kl.14.Leif Erikson, Glenn Kaski, Michael Wargh. Lotteri och servering. **Gudstjänst:** Replot sö 8.1. kl. 10. Kaski, Wargh. **Högmässa:** Björkö sö 8.1. kl. 12:30. Kaski, Wargh. **Konsert med Adelcranz blockflöjtsen–semble:** Replot sö 8.1. kl. 18.

SOLF
Gudstjänst: trettondagen kl. 18, Audas–Willman, Wargh. **Högmässa:** sö 8.1 kl. 10, Audas–Will–man, Wargh.

VASA
TREFALDIGHETSKYRKAN
Gudstjänst: trettondagen 6.1 kl 13 Forslund, Andersson, Sandberg, Fura–hakören, dir. Fiona Chow. Kyrkkaffe. **Högmässa:** sö 8.1 kl 13 Store, Anders–son. **BRÄNDÖ KYRKA**
Ephiphany Service: at 1 pm David Oliver.

Sunday Service: 8.1 at 1 pm Gina Ri–vera, Furaha choir, Fiona Chow. **DRAGNÄSBÄCKS KYRKA**
Årsfest: trettondagen 6.1 kl 17 Leif Er–ikson, festtalare, Hänninen, Andersson, Odd Singers, dir. Per–Håkan Jansson. Servering. **Dans i Heligt rum:** sö 8.1 kl 19 Siv Jern. **SUNDOM KYRKA**
Högmässa med de vackraste julsång–erna: trettondagen 6.1 kl 10 Lindblom, Monica Heiklius, Sandberg, Furahakör–en, dir. Fiona Chow. Skilt barnprogram. Kyrkkaffe.

PEDERSÖRE PROSTERI

ESSE
Fr 6.1 kl 10: Högmässa i kyrkan, Granlund, Ravall. Sång Ann–Christine Storrank. Textläsare Majvor Forsblom, dörrvärdar Slätkulla–Fors–Gers. **–kl 14:** Sammankomst i Punsar bö–nehus. **–kl 20:** Ungdomssamling i Fyren, Öhland. **Sö 8.1 kl 10:** Gudstjänst i kyrkan, Gran–lund, Ravall. Textläsare Paula Ahlvik, dörrvärdar konfirmandgrupp. **Må 9.1 kl 14:** Syföreningen i Essehem–met, Cederberg, Ravall. **On 11.1 kl 15:** Missionsgruppen i Bäckby skola, Cederberg.

JAKOBSTAD
Trettondagen 12: Mässa i kyrkan, Åstrand, Turpeinen, Borgmästars, Öst–man, Kyrkokören. **Lö 18:** Nattvardsmässa i Pedersöre kyrka, Häggblom. Arr.: Skutnäs böne–husförening r.f. **Sö 12:** Gudstjänst i kyrkan, Krokfors, Östman. **17:** Fokus i FC. ”Profeten Sefanja”, Krokfors. **Må 9–11:** Öppen dagklubb i Bonäs prästgård. **13.30:** Sjömanskyrkokretsen i FC. **Ti 9–11:** Öppen dagklubb i Vestanlid–gården. **11–13:** Kyrkan öppen för bön och samtal. **To 9–11:** Öppen dagklubb i Kyr–kostrands församlingshem **13.30:** Missionseftermiddag i FC. Mari–anne och Jan–Erik Sandström berättar om missionsarbetet i Etiopien. Nädens vind, servering och lotteri.

KRONOBY
Kronoby Manskör konsert: Trettonda–gen 6.1 kl 15.00 i kyrkan. Programblad **Kvällsgudstjänst:** trettondagen kl 18.00 Wallis, Ellfolk–Lasén, ungdomar. Kyrk–kaffe för ungdomar och studerande **Gudstjänst:** sö 8.1 kl 10.00, Wallis, Ellfolk–Lasén **Finska vänkretsen:** ti 10.1 kl 18.30 **Skriftskola:** on 11.1 kl 18–20.30 i fh

LARSMO
Fre 6.1 kl. 10 Högmässa på Trettonda–gen: Lassila, Wiklund, sång Mats Löf. Kyrkvård: Kapstens norra. **Sö 8.1 kl. 10 Gudstjänst:** Lassila, Wik–lund. Kyrkkaffe. Kyrkvård: Murmästar. **– kl. 17 Alpha–start:** i församlings–

Böcker i nätet allkristet.fi
Och i vänstäderna Karleby & Jakobstad

Ge en gåva till KRAN:s verksamhet

KRAN är en takorganisation inom den kristna missbrukarvården och det drogforebyggande arbetet i Svenskfinland.

Till våra verksamhetsformer hör bl a erfarenhets–expertutbildningar, stödgrupper och stödtelefon för närstående till missbrukare.

Telefon: 050 410 7001
E-post: kran@kran.fi
Bankkontonummer: FI12 4055 0011 7136 70

KRAN rf
Georgsgatan 18
00120 HELSINGFORS

VASA FÖRBÖN

Kurs i förbön på Alskat

Kurs i förbön på Alskathemmets lägergård i Vasa 20-22.1. Anmälan till **Anna-Maria Bäckman**, 044-480 8361. Arrangör: Helhet genom Kristus r.f.

Kursen startar kl. 17 på fredag och avslutas med middag på söndag.

Medverkande: **Jan Nygård** (kursledare), **Erica Nygård**, **Anna-Mari Bäckman**, **Carina Häggblom**, **Allan Melin** m.fl.

Kostnader: 150 euro kursavgift, kost och logi, varav 20 euro anmälningsavgift.

HELSINGFORS KONSERT

I Midvintertid på turné

Musikern **Riina Ammesmäki**, skådespelaren **Isa Lindgren-Backman** och sångaren och metodistpastorn **Sarah Tiainen** ger tillsammans konserten "I Midvintertid" fredagen den 6 januari kl. 18:30 i Kris-

tuskyrkan i Helsingfors. Trion ackompanjeras av pianist **Jukka Heikkinen**.

Under kvällen hörs både sekulära och sakrala sånger från 1100-talet till ny-skrivet om juletid och vinter.

Fritt inträde, Program 15 euro.

FOTO: TOMAS TIAINEN

hemmet.

Må 9.1 kl. 12 Syföreningen i Bosund missionsstuga: Terminsstart. **Dagklubbarna, föräldra-barn-, minior- och juniorverksamheten terminsstart** vecka 2.

NEDERVETIL

Andakt: to 5.1 kl. 14.00 i Sandbacka Vårdcenter, Wallis, Smedjebacka och församlingskören från Karleby.

Gudstjänst: fr 6.1 kl. 10.00 i kyrkan, Store, Smedjebacka och Kyrkokören.

Högmässa: sö 8.1 kl. 10.00 i fh, Store, R Ståhl.

NYKARLEBY

Dagklubbstarter:

Må 9.1 kl 9 Munsala prästg.

-kl 13.30 Socklot bönehus

Ti 10.1 kl 9.30 Jeppo fh

On 11.1 kl 13.30 Kovjoki bönehus

Ti 17.1 kl 8.45 Nykarleby fh

CENTRUM

To 5.1 kl 18 Trettondagsfest: fh, Jonas Ahlsved, saltbit, barnpassning, varierande program (KU)

Fre 6.1 kl 10 Gudstjänst: Edman, pred.

Jakob Edman, Ringwall

Sö 8.1 kl 10 Gudstjänst: kyrkan, Ed-

man, Ringwall

Ti 10.1 kl 13 FMS-mission: fh

On 11.1 kl 18.30 Tacksamling: fh, för

frivilliga medarbetare

MUNSALA

Sö 8.1 kl 12 Högmässa: Edman, Ring-

wall

On 11.1 kl 18 Lovsängsplanering: Hirv-

lax kyrka, för gemens. samlingar, alla

välkomna

To 12.1 kl 18 Sjung o le: allsångskväll i

Monå byagård, servering

Fr 13.1 kl 9-11 Föräldra-barngrupp:

start i prästg.

-kl 11 **Fredagslunch:** fh, tema: tjugon-

dedag knut

JEPPÖ

Trettondagen 6.1 kl 10 Lekkannaguds-

tjänst: kyrkan, sångare o musiker

Sö 8.1 kl 10 Bibelläsning o sång: kyrkan

Ti 10.1 kl 18 Bibelsits: fh, varannan tis-

dag. Nya deltagare välkomna med!

To 12.1 kl 18 Face to Face: fh

PEDERSÖRE

Gudstjänster:

- Fr 10 Högmässa med nattvard i kyrkan, lit. Häggblom, pred. Kurt Cederberg, St Olofskören, Sandstedt-Granvik, D. Häggblom, Vise män

- Sö 10 Familjegudstjänst i kyrkan, Häggblom, Adorate, dir. N-O Frantz, Söndagsskolbarnen sjunger

Ungdomskväll: Fr 20 i Kyrkhemmet i Bennäs

Nyårsmöten: Lö-Sö i kyrkan, arr. Skutnäs bönehusförening

Dagklubbarna: startar v. 2 enligt samma tider och platser som på hösten, se pedersoreforsamling.fi Karakaffe: Ti 9 i Kyrkhemmet i Bennäs

PURMO

To 5.1 kl 14: Andakt i Purmohemmet, Kung, Johansson.

Fr 6.1-Sö 8.1: Missionsdagar i Ävist

Fr 6.1 kl 13: Högmässa i bykyrkan, Åke Lillas, Portin, Johansson.

-kl 15: Trettondagssamling, bibelstudium Samuel Erikson, predikan Henrik Östman, sång Lutherkvintetten.

-kl 18: Sångsamling kring Luthers psalmer, Birgitta Sarelin.

-kl 19: Missionskväll, Jan-Erik och Marianne Sandström. Sång av strängband, ledare Bengt Forsblom.

Lö 7.1 kl 19: Kvällsmöte i byrkan, bibelstudium Albert Häggblom, predikan David Forsblom, sång Isa Lönnqvist. Efteråt ungdomsjatkat.

Sö 8.1 kl 10: Gudstjänst i Purmo kyrka, Portin, Johansson.

-kl 13: Möte i bykyrkan, bibelstudium Leif Erikson, predikan Hans Sandberg, sång och musik Salem.

Må 9.1 kl 9.30-11.30: Familjeklubben inleder terminen i kyrkhemmet, Kung.

Ti 10.1 kl 18: Drängstugans personalmöte i prästgården.

On 11.1 kl 15.30: Häftisklubben i Ävist inleder terminen, Lassila.

TERJÄRV

Högmässa: Trettondagen fr 6.1 kl 10, khden, Stefan Lönnqvist.

Familjegudstjänst: i förs.h sö 8.1 (obs tiden) kl 11, khden, kantorn. Ljuständning för de som döpts år 2016. Servering.

LJUSFESTIVALEN LUX HELSINKI 5-9 januari ordnas av Helsingfors stad. FOTO: FLOWERS OF LIFE

Domkyrkan i färggrann vinterskrud

Ljusfestivalen Lux Helsinki, den 5-9 januari, kompletteras i år av ljuskonstutställningen Lux In och ett digert kringprogram bestående av bland annat kortfilmer, ett kinetiskt ljuskonstverk och upplevelser för barnfamiljer i Helsingfors stadsmuseum.

Lux Helsinki lyser under festivalen upp de snyggaste fasaderna i staden. I vintermörkret kan den glödande fina helheten beundras och fotograferas från en fotograferingsramp som finns på Salutorget under festivalen. I nedre våningen av containerkonstruktionen i glas finns ett ljuskonstverk (*Fotoni*) som skapats av studenter vid Aalto-universitetet och ett kafé som serverar varma drycker. På Senatstorget uppförs ett vint- rigt kaféområde där man kan stanna upp för ett beundra den upplysta Domkyrkan.

Hemliga meddelanden

Helsingfors stadsmuseum bjuder på ljusterapi och upplevelser för barnfamiljer under hela den tid som Lux Helsinki pågår. Till museet kan man komma och ladda batterierna under årets mörkaste tid med hjälp av klarljuslamporna

Domkyrkan kan beundras och fotograferas från en fotograferingsramp som finns på Salutorget under festivalen.

FOTO: TARJA ERVASTI

VERKET JOUKKOVOIMA kommer också att visas på Senatstorget. FOTO: PETRI TUHKANEN

i Kaamoshoitola. På vägen till museets innergård reflekteras en stor ljus-teckning (Valoppiirustus) som förändras hela tiden. Man kan också läsa hemliga meddelanden (Salaiset viestit) som skrivits med UV-penna på papper i jättestorlek och som framträder när de belyses med UV-ljus. **Jaakko Niemeläs** fastslår ljuskonstverk *Shadow* reflekterar stadens vandrare på väggen till stadsmuseets innergård. Utöver ljusupplevelserna lönar det sig att se museets övriga utställningar, som under Lux Helsinki har öppet längre än vanligt, ända till kl. 22.

Experimentell film

I Stadshusets festsal visas på torsdagen den 5 januari kl. 17 sex experimentella kortfilmer av **Eino Ruutsalo**. Ruutsalo var en central pionjär inom den finländska videokonsten. Han var filmfotograf, målare, bildkonstnär och visuell diktare. I entréhallen till Helsingfors stadshus finns det kinetiska konstverket Ljusvägg som färdigställdes av Eino Ruutsalo år 1971. Verket av metall, plexiglas och lysrör kan under Lux Helsinki ses i en fredad miljö.

MARKNAD

ÖNSKAS HYRA

Två skötsamma, rök- och djurfria, förvärvsarbetande kvinnor söker en tvårummare i gott skick försedd med diskmaskin i Töölö. Hyra max. 1100 €. Tel: 044 325 0793 /Sofia

Juris studerande söker hyreslägenhet, etta eller liten tvåa, i centrum av Helsingfors. Karin Cederlöf/0504949780, karin.cederlof@helsinki.fi

UTHYRES

1 r + k 31 m² i Borgå centrum invid torget. 580 euro inkl. vat-ten. Tel. 0400 213158

Esbo,Gäddvik 2r+k 50m² + solig ingl.balk. Service+traf. förb. nära. Tfn 040-5743480, 045-6313706

KÖPES

DÖDSBON. Köpes hela inredningen och ev. bostaden. Också tömning och efterstädning. Tfn: 0400 430 518

TACK

Höstens födelsedagsinsamling för en ny kyrka i Fatick, Senegal, inbringade 3 240 euro. Vårt stora tack! *Kerstin och Erik Vikström*

STENHUGGERI LEVANDER

-nya gravstenar
-gravering
-borttagning av gravsten
-återmontage av gravsten
-förgyllning/försilvring
-rätning
-slipning

EN MINNESVÄRD VISAR VÖRDNAD OCH VÄRDIGHET
Rönnebackav. 32 A
00710 Helsingfors
tel.09 387 6284

BERÄTTA OM DIN FÖRSAMLING!

Den här sidan finns till för dig. Roliga verksamhetsidéer, festliga jubileum eller en viktig gemenskap. Skriv, fotografera och berätta om vad som händer i DIN församling! Skicka in din artikel till redaktionen@kyrkpressen.fi. Redaktionen väljer och redigerar materialet.

Skrivtolkning gör alla delaktiga i gudstjänsten

LJUD. Kyrkor är utmanande miljöer för den som hör dåligt. Då kan skrivtolkning av gudstjänsten vara ett bra stöd.

TEXT OCH FOTO:
CILLA SCHROEDER

En solig söndag i höstas var det dags för gudstjänst i Sankta Katarina kyrka i Karis. Just den här dagen är gudstjänsten skrivtolkad, vilket innebär att allt tal tolkas till skriven text. Skrivtolkning är ett stöd i synnerhet för personer med nedsatt hörsel. Olika sorters hörselskador hör till de vanligaste hälsoproblemen, och man räknar med att cirka 750 000 personer i Finland har någon form av hörselproblem. Enlig forskningen ökar antalet hörselskador i alla åldersgrupper, dels på grund av den åldrande befolkningen, men också på grund av till exempel bullerskador.

Mörka fläckar i ljudet

Skrivtolkningen sköts av en utbildad tolk som skriver ner allt som hörs i tolkningssituationen så att klienten kan läsa det som text. Skrivtolken skriver inte bara ner tal utan också ljud i omgivningen, och under gudstjänsten skrivtolkas också psalmerna. Skrivtolken kan förkorta budskapet för att försnabba tolkningen, men innehållet och tonen ändras aldrig. Tolken kan tolka för en person eller för en hel sal. FPA beviljar tolktjänst till personer med hörselskada eller till vuxendöva, men också personer med en syn- och hörselskada kan ha nytta av tolktjänsten.

Idag är det föreningen Svenska hörselskadade i Västnyland som arrangerat skrivtolkningen. Ordförande **Tor Wernér** ser skrivtolkade gudstjänster som mycket viktiga.

– De flesta kyrkor har idag teleslingor som är ett viktigt hjälpmedel för personer med

SKRIVTOLKEN TOLKAR kaplan Claus Terlindens predikan till text.

nedsatt hörsel, men också i den här kyrkan har vi haft problem med hörbarheten. Det finns till exempel mörka fläckar där slingan inte hörs som den borde. Om man in-

te uppfattar allt som prästen säger så ger skrivtolkningen en styrka och ett stöd, och det borde egentligen finnas vid varje gudstjänst, säger Wernér.

SKRIVTOLKNING BORDE egentligen finnas på varje gudstjänst, säger Tor Wernér som själv är skrivtolksanvändare och aktiv församlingsmedlem.

Bra stöd för alla

Johan Wikström deltog för första gången i en skrivtolkad gudstjänst, och han är mycket positivt inställd.

– Man hörde prästen bättre och när man läste samtidigt var det mycket lättare att följa med. En helt suverän grej!

Kaplan **Claus Terlinden** som ansvarade för dagens gudstjänst har tidigare hållit tvåspråkiga gudstjänster med teckenspråkstolkning, men inte så många skrivtolkade gudstjänster. Terlinden tycker att skrivtolkningen fungerade väl under gudstjänsten, men den medför också överraskande utmaningar.

– Folk läser texten från skärmen, och om man vill visa dem något måste man fånga uppmärksamheten

skilt, skrattar Terlinden.

Kaplan Terlinden märkte också att många som han tyckte att hör bra följde med skrivtolkningen. Det är vanligt att också sådana som inte har en hörselskada har nytta av skrivtolkningen, speciellt i dåliga ljudmiljöer och lokaler som kyrkor där höga tak och hårda, kalla ytor kan skapa ekon som

försämrar hörbarheten.

I förlängningen handlar skrivtolkade gudstjänster om delaktighet och att alla ska kunna delta i gudstjänsten på lika villkor.

– Gudstjänst handlar om gemenskap och då är det idiotiskt om någon blir utansför för att han eller hon inte hör, säger kaplan Terlinden.

VAD ÄR SKRIVTOLKNING?

- **Skrivtolkning** är tolkning från tal till skriven text. Skrivtolkning används av personer med t.ex. nedsatt hörsel och syn- och hörselskada.
- **Skrivtolkning kan** användas i alla situationer där kunden upplever sig ha nytta av tolkning: bland annat läkarbesök, sociala tillställningar eller möten.
- **För att** ansöka om tolktjänst tar man kontakt med FPA. Tolktjänsten är avgiftsfri för klienten, och tolken sköter om den nödvändiga utrustningen.

HELSINGFORS MINNESAFTON

Programafton hedrar Lars Huldén

Hugo Bergroth-sällskapet hyllar sin "hedershugo", professorn och författaren **Lars Huldén**, med en minnesafton lördagen den 21 januari på Svenska

Teatern i Helsingfors, arrangerad i samarbete med Svenska litteratursällskapet, Bellmansällskapet i Finland och Svenska Teatern. Bland de medverkande finns **Bengt Ahlfors, Max Forsman, Emma Klingenberg, Johan Storgård, Ami Aspelund, Henrik Wikström, Ca-**

tharina Grünbaum och **Henrik Huldén** (som trots namnet inte är släkt med Lars).

Programmet "Vi minns Lars Huldén" börjar klockan 19 och äger rum på teaterns stora scen. Biljetter säljs av Svenska Teatern.

Hugo Bergroth-sällskapet har vid sitt höstmöte valt Henrik Huldén till ny ordförande efter avgående **Sten Palmgren**. Hugo Bergroth-sällskapet grundades år 1992 för att främja och värda det svenska språket i Finland och stär-

ka den språkliga samhörigheten inom det svenska språkområdet. Sällskapet har ett 70-tal medlemmar på olika håll i Svenskfinland, de flesta språkvetare eller journalister. Sällskapets årliga Språkvårdsdag arrangeras nästa gång på det förnyade Hanaholmen den 23 maj.

Hugo Bergroth var lektor i svenska språket vid Helsingfors universitet 1893–1934 och hans arbete för att hålla ihop det svenska språkområdet har haft avgörande betydelse för bland annat den svenska språkvården i Finland.

INKAST MONICA VIKSTRÖM-JOKELA

Den vise Mumin

DE TRE VISE männen är veckans tema. På många håll i världen är de en viktig symbol, och till exempel i flera spansktalande länder får barnen gåvor på trettondagen. De vise männen kom ju med gåvor. För ett par veckor sedan knallade jag förbi en inredningsbutik i södra Helsingfors. I fönstret stor två lampor i form av mumintroll. Båda hade fått huvudbonader som gjorde dem till vise män – eventuellt var den ena en herde? Jag ansträngde mig ett ögonblick för att tycka om kombinationen enligt ekvationen: mumin – bra; lampa – bra; vise män – bra, alltså muminlamps-vise män bra i kubik?

Men det lyckades inte. Kombinationen kändes orätt både mot mumin och de vise männen. Som sann invånare i både Mumindalen och julens berättelsevärld kände jag mig undervärderad. Symboler är starka saker.

OM DET ÄR någon av de många skakande pressbilderna från de senaste åren som har etsat sig fast i mitt inre är det bilden av människorna i Torneå som utrustade med finska flaggor och ett kors bildar en mur mot flyktingarna på andra sidan gränsen. Inför den bilden känner jag mig inte undervärderad. Jag känner mig kränkt. Stefan Lundberg skrev i en Hbl-kolumn inför självständighetsdagen om hur vidrigt det känns att "skitstövlar" har fått lägga beslag på symboler som står vårt hjärta så nära, och som vi vill visa för våra barn med stolthet: Finlands flagga och lejonvapnet. Jag håller helhjärtat med. En symbol innehåller just det som vi har investerat i den. Vi har investerat kärlek och stolthet i vår flagga. Vi har investerat kärlek och respekt i korset. Kom inte och ge dem en förvriden, degraderad betydelse!

En symbol kan vara nyckeln till en hel värld, sammanfattningen av en hel livssyn. Vi behöver goda symboler att tillsammans investera tro och framtidshopp i. För mig som kristen är korset en oerhört stark symbol. En alltigenom god symbol – även om det är en symbol som säger "smärta finns!".

EN ANNAN GOD symbol är för mig adventskalendern. De öppna luckorna symboliserar fönster rakt in i himlen. Därför blev jag så glad över kalendern som församlingarna i huvudstadsnejden skickade ut till alla hem nu inför jul. På sina håll kritiserades kalendern för att konstnären hade ombetts att göra om bilden, så att där i stället för ett kyssande par (av samma kön) fanns en bild av två nära vänner. Så konservativt, tyckte en del. Jag anser att den här kalendern är den minst konservativa jag har sett. Vad jag ser är en bild långt djärvare än något jag har sett i kalendrar hos scouten, Röda korset eller andra: en bild där julens berättelse med barnet, änglarna och de vise männen tar gestalt på en gata just här och just nu. Hoppets symbol. Tack för den, kära församling!

Monica Vikström-Jokela är redaktör, författare och regissör.

Nu! Direkt från tillverkaren
KVALITETSMADRASSER och SÄNGAR
Våra bäddmadrasser är kända för effektiv fukttransport
ÖNSKE SÄNG
Även specialmått
Leveranser till hela Finland • Tfn 050 380 4154 • www.onskesang.fi
OBS! Specialmått fås nu till standardmåttets pris.

Vad varje nära anhörig borde veta?
Fritt informationspaket samt kostnads kalkyl hos oss
ESBO BEGRAVNINGSBYRÅ
Esbo centrum | Esboplatzen 7
Tel (09) 7002 4828 | info@espoonhautautoimisto.fi
www.espoonhautaus.fi

BEGRAVNINGSBYRÅ HAUTAUSTOIMISTO
WERTHMANN
Fullständig begravningservice sedan 1912
KARIS Köpmansg. 18, 044 509 1817
HANGÖ Bulevarden 9, 044 509 1819
EKENÄS Gustav Wasas g. 14, 044 509 1818
INGÅ, SJUNDEÅ 044 509 1817
DEJOUR 24 h 0400 473 391

Vill du ha Kyrkpressen?
Tack vare de lutherska församlingarna når Kyrkpressen varje vecka 90 000 hem. Om du inte tillhör dem som får tidningen via din församling kan du prenumerera på Kyrkpressen som privatperson. Du kan även ge en gåvoprenumeration till någon som inte får den.
Ring 040 831 6614 eller skicka e-post till prenumeration@kyrkpressen.fi.
Priset för en privatprenumeration år 2017 är 65 euro med moms inräknat.

MED FINKÄNSLIG SAKKÄNNEDOM FRÅN ÅR 1945
BEGRAVNINGSBYRÅ ARMAS BORG & Co Ab
Annegatan 12 00120 HELSINGFORS Tel 612 9890
www.arnasborg.fi Jour 0400 977 000

folkhälsan
kompetens – engagemang – omsorg
Bo hemma på Folkhälsan
Hos oss kan du bo som hemma också när hälsan sätter stopp för att bo ensam. Du får just den hjälp du behöver när du behöver den. Kontakta oss gärna, så berättar vi mer.
Blomsterfonden, Helsingfors044 333 1628
Brummerska hemmet, Helsingfors040 749 4194
Kristinagården, Helsingfors050 575 88 99
Seniorhemmet, Helsingfors050 400 2078
Silviahemmet, Helsingfors044 722 4567
Grupphem, Vanda050 330 5237
Villa Rosa, Raseborg044 788 6041
Gemenskapsboende i Seniors, Raseborg044 788 6041
Förutom enheter med vård och omsorg dygnet runt har vi lägenheter där du kan bo självständigt.
www.folkhalsan.fi/bo

LOCUS
www.locus.fi
STOR EFTERFRÅGAN PÅ HYRESLÄGENHETER
1000-tals nöjda kunder kan inte ha fyllt
Vi står till Er tjänst under hela hyrestiden.
Förmedling med omtanke sedan 1993
Oy N&N Locus Ab Aff [A]
Smedsgatan 13, 00150 Helsingfors
tel. (09) 17 17 44, fax. (09) 17 00 45
locus@locus.fi, www.locus.fi

Hedra minnet
Begravningstjänster med tiotals år av erfarenhet.
Blomsterarrangemang, unika kistor, urnor.
Nu även i BORGÅ.
Vi rekommenderar tidsbeställning.
Blomster- och Begravningstjänst P. Borg & Co 30 år
Fredsgatan 25, Borgå, tel. 010 322 0080
Stora Byvägen 27, Sibbo, tel. 09 239 2882
www.borg.fi • info@borg.fi • info.porvoo@borg.fi

OPINION INFORMATION

Skicka insändaren till:

Kyrkpressen/opinion
Sandvikskajen 13, 00180 Helsingfors
E-post: redaktionen@kyrkpressen.fi

Insändare måste föras med skribentens namn samt för redaktionens bruk även adress och telefonnummer. Anonyma inlägg accepteras endast i undantagsfall.
OBS! Insändarnas längd är högst 1 200 tecken. Redaktionen förbehåller sig rätten att förkorta insändarna.
Insänd text returneras inte.

MEDELHAVET LÄKARE UTAN GRÄNSER

Skäms Europa!

"I den stunden sköljer skammen över mig. Jag skäms över att vara europe och jag skäms över våra politiker som låter människor som flyr från krig, fattigdom och förföljelse drunkna på Medelhavet. I brist på säkra och lagliga vägar till trygghet

är människorna beredda att ta en flyktväg som för många innebär döden. Nitlotten föll på männen som nu ligger i vita säckar vid mina fötter."
Alexander Ugglä skriver i tidningen Direkt om sina upplevelser ombord på räddningsfartyget Dignity I på Medelhavet.

Apologetik-weekend

Jakobstad 20-22.1.2017
Schaumansalen, Campus Allegro

Mer info och anmälan: www.kredu.fi

*Vad är sanning? Är religion farlig?
Varför lidande? Har vetenskapen dödat Gud?*

Arr. Församlingarna i Jakobstad & Kredu

Svenskt lov på finska

Han är svensken som upplevde Guds kallelse att flytta till Finland.

TEXT: JOHAN SANDBERG

Zacharias Fjellander har nu gett ut sin första skiva. De flesta sångerna är på finska.

Att han gör en tvåspråkig lovsångsskiva med ett finskt namn *Uusi päivä Suomelle*, en ny dag för Finland, beskriver Zacharias Fjellander som ett "statement" i sig. Ända sedan han kom till Finland för tio år sedan har försoningen mellan språkgrupperna legat hans hjärta nära.

– Det utgår från Efesierbrevet 2 och handlar egentligen om att Kristus rivit skiljemuren mellan judarna och hedningarna. Men det kan också appliceras i andra sammanhang där folk är splittrade. Enhet ligger alltid på Guds hjärta, den var ju också det sista Jesus talade om innan han dog. Jag tror att det för Finlands del krävs en enhet innan en väckelse kan komma, säger han.

Han ser tre nyckelord genom vilka Gud verkar i Finland i dag: språkförsoning, enhet och bön.

Men hur ska man då verka för försoning?

– Man ska börja med sig själv och sina egna attityder. Det är inte många som tänkt på att de själva kan ha rasistiska tankar. Söker man i sitt minne kan man bli påmind om någon gång man varit irriterad på den andra språkgruppen.

– På tvåspråkiga orter kan man aktivt söka kontakt med den andra språkgruppen. Man kan också höja sin röst för ett levande tvåspråkigt Finland. Då rör man sig på det politiska planet.

Försoning mellan språken

Under två veckor har Zacharias Fjellander rest runt i Finland på en skivsläppsturné som avslutades på självständighetsdagen i Mariehamn. Turnén sträckte sig till både en- och tvåspråkiga orter.

– Jag är nöjd och tacksam över turnén, säger han. Många människor kände sig tilltalade och berörda av mina sånger.

Också under turnén var det tydligaste temat försoning.

– Finland är ett land med två språk. Trots de olika språken är vi ett i Kristus. Det budskapet fick ett gott mottagande överallt. På tvåspråkiga orter är budskapet inte okänt, men på många helfinska orter var det nya

ZACHARIAS FJELLANDER är nu bosatt på Åland där han leder en UMU-bas med sin hustru. FOTO: KJELL SÖDERLUND

tankar. Men det fick ett gott mottagande också där. Liksom på Åland.

Började med cello

Zacharias Fjellander började spela cello som fyraåring, han började också sjunga tidigt. I tonåren blev det kontrabas, gitarr och piano.

– Jag började skriva egna lovsånger och jag har burit på visionen om att ge ut en

egen lovsångsskiva mer än tio år. För snart två år sedan fick jag ett profetiskt ord som betydde grönt ljus för skivan.

Först hade han tänkt göra en enspråkigt finsk skiva men ändrade sig i ett tidigt skede till att göra den på två språk.

– Jag funderade på vad det betyder att Finland är ett folk med två språk ur

ett andligt perspektiv.

På skivan ingår två sånger på svenska, en sång till Åland och en sång som är

en bön för staden.

– Det framgår inte av sångtexten men jag skrev den för Åbo. Men bönen gäl-

"Enhet ligger alltid på Guds hjärta, den var ju också det sista Jesus talade om innan han dog."

Zacharias Fjellander

ler vilken stad som helst, säger Fjellander.

Titelspåret på skivan finns också som video på Youtube. Iskrivande stund har den 2 600 visningar.

Vad är nästa projekt?

– Jag hoppas kunna fortsätta skriva lovsånger och ge ut en skiva på svenska nästa år, säger han.

Han är uppvuxen i Anderstorp i Småland som genom sin racerbana blivit en ort åtminstone Formel 1-fantasterna hört talas om. Han är också prästbarn och har fått sin tro hemifrån.

– Jag har en grundlig luthersk, kyrklig bakgrund. I ungdomen var jag med i Oasrörelsen i Sverige och som ung vuxen i rörelsen Ungdom med uppgift, UMU. Även om jag rör mig i många kristna sammanhang har jag bevarat mitt lutherska arv med tacksamhet.

Inget Finland på kartan

Det var under en lärjungaträningsskola med UMU i Norge, där han sökte Guds ledning för sitt liv, som kallelsen till Finland kom.

– Jag upplevde att Gud då började tala till mig om Finland, säger han. Det var överraskande för mig som sydsvensk. Finland fanns på kartan, men inte på min karta.

Han tog då kontakt med den enda person han kände i Finland, amerikanen **Mark Erickson** som verkar på UMU:s bas i Siilinjärvi i närheten av Kuopio.

– 2006, ett år efter att Gud talat till mig om Finland, kom jag till Finland utan att veta vad det skulle innebära. Jag blev förälskad i landet, folket, kulturen och språket. Det hände ibland att jag grät över hur vackert språket är medan jag lärde mig det.

Han har läst 75 studiepoäng finska på distans från Umeå Universitet.

I Siilinjärvi träffade han också **Tiina** och ett år senare gifte de sig.

– Vårt första gemensamma språk var engelska. Numera talar vi finska eller svenska sinsemellan, beroende på hur det passar. Med våra tre barn talar vi vårt eget modersmål.

Efter Siilinjärvi blev det nio år i Åbo där Fjellander bland annat studerade teologi. Numera bor familjen på Åland där de leder en UMU-bas i Rörstorp gamla skola i Lemland.

– Vi har hållit en tvåspråkig lärjungaträningsskola på Åland. Vi kallar den Kaksispråkig DTS och vi satsar nu på att bygga upp basen och etablera det tvåspråkiga konceptet. Nästa höst börjar nästa lärjungaträningsskola.

En pojke med långt hår frågar sin pappa om han kan få ta kört. "Ja, om du klipper håret", svarade pappan. "Men pappa, till och med Jesus hade ju långt hår" försöker pojken övertala pappan. "Ja, men han promenerade överallt!"